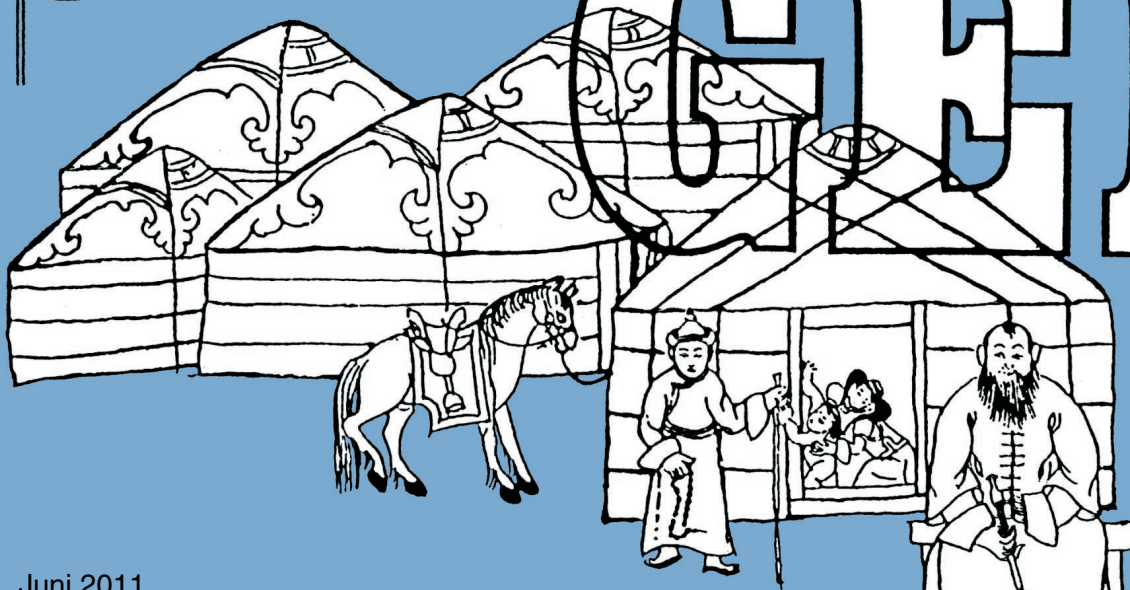


# GER



76

Juni 2011

Dansk Mongolsk Selskab



**Ger 76**

22. årgang – juni 2011

ISSN 0905-9504

Ger er medlemsblad for Dansk Mongolsk Selskab. Bladet udkommer februar, maj, august, november.

**Redaktion:**

Rolf Gilberg (ansvarshav.)  
Jan Koed – jk@cadaid.dk  
Bulgan Njama

**Tryk:** One Way Tryk a/s

**Oplag:** 250 eks.

Oplysninger om adresseændringer og evt. leveringsproblemer meddeles til kassereren.

**Formål:**

- (a) at fremme og udbrede kendskabet i Danmark til mongolerne og deres kultur, især i mongolernes kerneområder i Mongoliet, Kina og Rusland,
- (b) at udgive skrifter om mongolerne,
- (c) at være samlingsorgan for personer, der interesserer sig for mongoler og deres forhold,
- (d) at fremme og udvikle forbindelserne mellem befolkningen i Danmark og mongolerne og
- (e) at støtte kulturelt arbejde blandt mongoler og skabe forbindelser mellem videnskabelige, kulturelle, faglige og folkelige organisationer i de respektive lande.

**Dansk Mongolsk Selskab****Æresmedlem:**

HKH Kronprins Frederik

**Bestyrelse:**

Ann Fenger Benwell (sup.)  
Anita Garbers  
Rolf Gilberg (formand)  
Søren Haslund-Christensen  
Lars Højer  
Jan Koed (kasserer)  
Bulgan Njama  
Morten Axel Pedersen (sup.)  
Leif F. Petersen  
Henrik Bo Thrane (sekretær)

**Internet:**

www.danskmongolskselskab.dk

**Girokonto:** (1551) 784-1582

SWIFT-BIC: DABADKKK

IBAN: DK26 3000 0007 8415 82

Adresse: se under kasserer

**Selskabets adresser:**

*Sekretær:* Henrik Bo Thrane  
Carl Møllers Allé 33  
2860 Søborg  
tel: 3966 9497  
hbthrane@pc.dk

*Kasserer:* Jan Koed

Clara Pontoppidans Vej 41

2500 Valby

tel: 3322 3728

fax: 3322 3726

email: jk@cadaid.dk

**NGO-projekter:**

Bulgan Njama

Fuglebo 2

2000 Frederiksberg

tel: 3833 2106

email: njambu@hotmail.com

I Mongoliet:

dmcenter@magicnet.mn

**Medlemskab:**

Kontingent:

175 kr. pr. kalenderår for personligt medlemskab.

275 kr. for husstandsmedlemskab.

600 kr. for firmamedlemskab.

Tillæg for medlemmer bosat i udlandet: 50 kr.

Henvendelse om medlemskab rettes til kassereren.



*Naadam 2011 nærmer sig. 11.-13. juli går det løs med de traditionelle mongolske sportsgrene: hestevæddeløb, brydning og bueskydning. Men nok så meget er det en god anledning til at mødes med familie, venner og bekendte og have det rart sammen. I mongolsk hestesport er børnene i centrum. Og vinderen af et væddeløb nyder stor prestige i lokalsamfundet.*

Foto: Søren Zeuth

**Indhold**

Under den evige himmel	3
Mongolsk selskab i USA fylder 50 år	10
Telegrafingeniør	
Hans Christian Schiern - I	13
Mongolsk »wok« med hvidkål	19
Mongolske journalister kræver pressefrihed	20
Aktuelt	22
400 øko-venlige hybridtaxier	22
Arkæologiske fund udstilles	23
Afdøde S. Zorig mindes	24
DMS nyt	26

# Under den evige himmel

Mongoliet står på tærsklen til et råstofeventyr uden sidestykke i landets historie. De økonomiske udsigter synes lyse, men den voldsomme udvikling af minedriften i landets sydlige og østlige egne risikerer at medføre store sociale og miljømæssige problemer. Den amerikanske journalist Brian Awehali ridser baggrunden op i denne artikel.



Efter at have tilbragt adskillige måneder i industri-Kinas larmende turbulens tog jeg til Mongoliet for at opleve de åbne vidder, den uspolerede natur og rene luft, og for at vandre og ride og mærke nætternes skræmmende mørke. På landet (og det meste er på landet) hæver den evige himmel sig – mongolernes himmel holdt hellig fra de ældste tider længe før Chinggis Khan – majestætisk over de vide græsstepper, de subarktiske nåleskove, vådområderne, den alpine tundra, bjergene og ørkenerne. Den hvælver sig over yak, ged, rensdyr, kamel, ulv, bjørn, murmeldyr, eger, høg, falk, ugle og trane, men først og fremmest over nogle af de sidste traditionelle nomadefolk og vildheste på denne jord.

Den tilsyneladende uendelige mongolske himmel hænger også over planetens største mineboom.

Under min flyvning fra Beijing til Ulaanbaatar sad jeg ved siden af en minearbejder ved navn Tim. Tim havde en kone og to børn – med en

tredje på vej – hjemme i Nova Scotia. Han havde forsøgt at overbevise sin kone om at flytte til Mongoliet, men det var hun endnu ikke parat til. Så hans minekarriere adskilte ham fra sin familie, når han rejste til Colorado, Nevada, Australien og nu Mongoliet. Tim beholdt sin grå arbejdshat på under hele flyvningen, men jeg accepterede det, fordi jeg måtte låne hans *Lonely Planet Mongolia*, og fordi han ivrigt fortalte om sit arbejde i en ny kobbermine i Gobi-ørkenen.

»Det er kun en lejr nu, men bare i år investerer vi 40 millioner dollars, og når vi for alvor får det op at køre, bliver det formodentlig den anden største by i Mongoliet«, fortalte Tim. »Det bliver stort!«

Tim talte uden tvivl om Oyu Tolgoi-minen, eller »Turkis-højen«, en aflejring af kobber og guld i det sydlige Mongoliet, et område større end Florida. Oyu Tolgoi er verdens største mineudviklingsprojekt, et joint venture mellem det canadiske selskab *Ivanhoe* og den mongolske

stat med et betydeligt finansielt bidrag fra den britisk-australske miniegigant *Rio Tinto*. De planlægger tilsammen at investere \$5 mia. i løbet af de nærmeste år. Det kommer til at betyde, at Oyu Tolgoi bliver den største udenlandske investering i Mongoliets historie. I minens estimerede levetid på 65 år forventes indtægterne fra den at komme til at udgøre en tredjedel af Mongoliets BNP. Det er store sager. Og set i sammenhæng med en rigdom af hidtil uudnyttede forekomster af kul, guld, sølv, tin, uran og sjældne jordartsmetaller, der bruges i det meste af nutidens elektronik, har det fået mineindustriens reklameafdelinger til at udbasunere Mongoliet som de kommende års råstofeventyr.

### Et svært valg

På trods af forudsigelserne om, at mineopsvinget forventes at tre- eller firdoble Mongoliets økonomi i løbet af de næste 5 år, er det hårde



tider for de fleste mongoler. Og forholdet mellem landets store naturressourcer og befolkningens velstand er endnu usikkert. FN anslår, at 27% af den mongolske befolkning lever under fattigdomsgrænsen. I landområderne er det næsten 50%, der lever i fattigdom. Gennem det seneste årti har en række alvorlige *zud* – uvejr der forvandler snelag til fast is, der igen medfører sultedøden for millioner af dyr – haft en ødelæggende virkning i et land, hvor en fjerdedel af befolkningen bygger tilværelsen (eller forsøger på det) på opdræt af husdyr.

Og således er mongolerne, ligesom befolkningerne i mange andre forarmede nationer, tvunget til at vælge mellem deres traditionelle levevis eller pantsætte deres naturressourcer.

»At leve af kashmir er ikke økonomisk bæredygtigt. Men er minedrift bæredygtigt?« spørger Onodelgerekh Ganzorig, direktør for *Mongol Environmental Conservation* (MEC), et projekt sponsoreret

af *Earth Island Institute*, der gør en indsats for at bevare landets miljø og kulturarv. »Halvdelen af mongolerne siger: 'Ja, vi vil gerne have minedrift.' Men den anden halvdel, landbefolkningen, siger: »Nej, vi vil ikke have det, fordi det ødelægger vores område og fratager os vores græsningsarealer til husdyrene.«

### Miljøet i hovedstaden

Mongoliet er i dag verdens tyndest befolkede land med kun to personer pr. kvadratkilometer. Men før jeg kunne komme ud på landet, måtte jeg tilbringe adskillige dage i hovedstaden Ulaanbaatar (»Røde Helt«, UB i den lokale slang). I det forløbne årti har en kombination af økonomiske og klimatiske katastrofer tvunget mange mongoler fra landområderne til at søge lykken i UB. Og byen har været inde i en ukontrolleret vækst fra de 300.000 indbyggere, den oprindeligt var designet til, til nu at rumme omkring en million eller rundt regnet en tred-

jedel af landets befolkning. Bortset fra en næsten hjerteløs kortvarig sommer med brudstykker af klar himmel og næsten uvirkelige skyformationer er UB støvet og uden vegetation. Byen er fuld af boligblokke af beton med maling, der skaller af på grund af det ekstreme klima med iskolde og tørre vintre. Støvstorme fejer jævnligt gennem byen.

Selv i stille vejr er luftkvaliteten rædsom. De pulsende udstødnings-tårne fra UB's to vigtigste kulkraftværker dominerer en ellers monolitisk betonhorisont. I UB's omkreds ligger ger-»forstæderne«, hvor rygende kakkelovnsrør stikker op af et hav af runde lærredstage. Byens mange fattige har små brændeovne, som de konstant bruger til madlavning og til at holde varmen i hele den lange vinter i verdens koldeste hovedstad. Somme tider bruger de affald som brændsel – træ, gamle møbler og dæk. Men for det meste bruger de det samme kul som byens kraftværker. Om vinteren omtaler



mange af UB's indbyggere byen som *Utaanbaatar* – »Osende Helt«.

Min UB-vært, guide og chauffør Bogi (»Krystal«) voksede op i en nomadefamilie i det vestlige Mongoliet. Hun er 24 og på en måde typisk for sin generation. Hun forlod sin families traditionelle tilværelse på landet for at afprøve mulighederne i byen. Bogi er tynd, men alligevel bredskuldret og har et glat, sort, skulderlangt hår, mørke øjne og kraftige, høje kindben. For at undgå at hænderne bliver brune – ligesom folk på landet – har hun fine, hvide handsker på, når hun kører bil. Bogi underviser i engelsk det meste af året, men om sommeren driver hun et vandrerhjem og står op kl. 4.30 om morgenen for at hente passagerer, der står af toget på den transsibiriske jernbane.

### To uger i ger

På min tredje dag i Mongoliet kørte Bogi mig ud af byen for at finde en ger, man kunne leje af en nomadefamilie et eller andet sted i Gorkhi-Terelj, en nationalpark og beskyttet område to timers kørsel nordøst for UB. Vi bumpede over en blanding af sparsomt asfalterede veje og jordveje, og Bogi forsikrede mig om, at det at finde en ger blot ville være et spørgsmål om at køre ud i området, komme i kontakt med en familie og forhandle værelse og ophold. Og hun havde ret – sådan da. Mongoler har et velfortjent ry for at være gæstfri over for rejsende, og deres land har stort set ingen hegn. Det er stadig muligt at leje eller købe en hest og ride fra ger til ger på tværs gennem landet. At finde logi i det turistvante Terelj ville være let.

Efter et forgæves stop kørte vi hen til en gruppe teenagere og en ung mand på hesteryg nærved en stor klippeformation. Bogi vekslede nogle få ord med manden på hesten, Baul (ba-OOL), som havde rød-mossede vind- og solbrændte kin-

der og bar en lang, blå, højkravet dragt holdt sammen i livet af et kraftigt, gult silkeskærf. Han gestikulerede for at få os til at følge efter sig, mens han galoperede ud ad vejen. Vi kørte hen til en gård med to husdyrfolde, tre gerer og en parabolantenne. En aftale med hans familie faldt hurtigt på plads, så jeg kunne få ophold og mad i to uger for \$17 om dagen.

På udturen havde Bogi spurgt ind til mit ønske om at bo i en ger. Hun havde svært ved at tro på, at en amerikaner kunne have noget ønske om at tilbringe to uger i en ger. »Mongoliet«, sagde jeg, mens jeg kneb øjnene sammen på grund af støvet »er smukt«. Hvertil Bogi fnyste: »Jeg er fra landet, så jeg synes ikke det er noget særligt.« Alligevel – længe efter at detaljerne omkring mit ophold var faldet på plads – blev hun hængende i adskillige omgange saltet yak-smørte og mongolsk ristebrød. Da himmelcirklen i toppen af geren blev mørkere, var hun der stadig.

Bogi fortalte mig, at familien er nomader, men at de for det meste opholder sig i Terelj om sommeren, så at de kan modtage gæster som mig og tjene lidt penge. I de følgende to uger, under udflugter til hest, under vodka-runder og mange op-hedede skakpartier med Baul, lærte jeg – ved hjælp af tegnsprog og rudimentært *mongolish* – at familien har sat deres anden søn i lære som grafisk designer i UB. Jeg fandt også ud af – ved at låne dem min MP3-afspiller – at Baul og hans familie elsker Lady Gagas musik. Miner og markeder forgår, men Gaga består.

### Bæredygtighed

Popkulturen er kun et af de fænomener, der knytter Mongoliets hyrder til den store verden. Selv om det måske vil overraske nogle, så kan den globale økonomis udsving også

mærkes i selv de mest afsidesliggende egne af Mongoliet. Da verdensmarkedet skrumpede gennem de to seneste år, faldt verdensmarkedsprisen på kashmir, hyrdernes mest værdifulde produkt. Mange hyrder i Mongoliet var i stigende grad blevet afhængige af den større indtægt fra kashmir og var begyndt at avle flere kashmir-geder. Men geder er umættelige græsædere, som kan blotlægge store områder af skrøbelig græssteppe og dermed forværre Mongoliets i forvejen alvorlige problemer med ørkenspredning.

»Der har før været tørke og zud, og masser af dyr har tidligere måttet sulte ihjel«, siger Ono fra *Mongol Environmental Conservation*. »Hyrderne overlevede. Det handler ikke kun om overgræsning. Nu er det et spørgsmål om at tjene penge, så når vi taler om bæredygtighed, er det så miljømæssig bæredygtighed, det handler om, eller økonomisk bæredygtighed?«

»Og så har du regeringen i midten«, sagde Ono senere. »Og hvem tror du, den støtter?«

Man kan få en fornemmelse af, hvad det er regeringen støtter ved at lytte til Mongoliets statsminister, Sukhbaatar Batbold, der optrådte på *Charlie Rose Show* i september 2010. Her sagde han bl.a.: »Vi er allerede den fjerdestørste kuleksportør til Kina. Vi er en betydelig eksportør af kobber til Kina, og med vore kobber- og guldprojekter i samarbejde med *Rio Tinto*, er det ikke noget problem at fordoble eller tredoble [kobber-] eksporten til Kina. Der er et kæmpepotentiale. Dertil kommer, at vi har nye varer på hylderne til Kina-eksporten: jernmalm, zink – og vi har undersøgelser i gang omkring olie og gas og store uranreserver.«

Man kan roligt sige, at den mongolske regering er *for* minedrift. Den ønsker at udvikle landets mineralressourcer, og den forventer at

opnå betydelige økonomiske, sociale og politiske fordele ved udvidelsen af minesektoren. Regeringsrepræsentanter ønsker de \$5 mia. fra kobber- og guldprojektet i Oyu Tolgoi, og de ønsker at udvikle det enorme kulmineprojekt i Tavan Tolgoi, guldminen i Boroo, kobber- og molybdæn-aktiviteterne i Erdenet-Ovoo og en anden kobber-molybdænmine i Tsagaan Suvarga. De ønsker Nalaikh-kulminen i nord, Oyut Ovoo i den sydlige-centrale del af landet og Zaamar-guldgravningen i Tuul-floden. De ønsker uranminen i Dornod og sølvminen i Asgat. Den mongolske regering ønsker indtægterne fra deres nyligt genoptagede uranudvinding i samarbejde med Rusland og Japan.

Regeringen er også ivrig efter at tiltrække store, minerelaterede infrastrukturprojekter. Mongoliet samarbejder med et finsk firma inden for mineteknologi, *Outotec*, om et kæmpeprojekt i Sainshand, som skal smelte kobber, oparbejde kul og deltage i et nyt \$2 mia. dyrt jernbaneanlæg.

### Bagsiden af medaljen

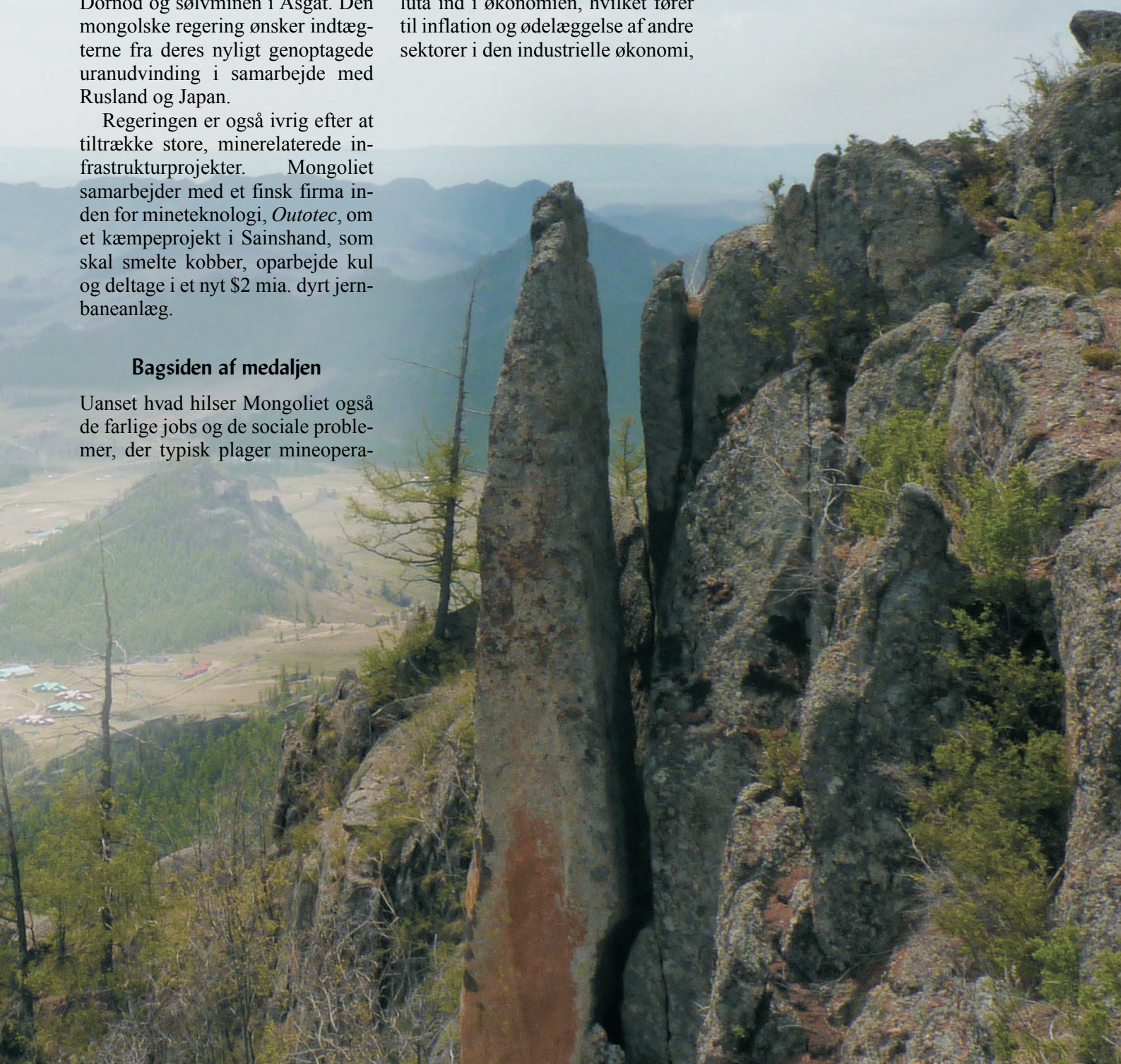
Uanset hvad hilser Mongoliet også de farlige jobs og de sociale problemer, der typisk plager mineopera-

tioner, velkommen. Minebyer begynder som små lejre, der hurtigt vokser sig større uden nogen særlig planlægning eller offentlige faciliteter. En helt dominerende mandlig arbejdsstyrke kommer for at arbejde i minerne, mens mange kvinder, der kun har få økonomiske muligheder her, kan blive fristet til prostitution. HIV/AIDS og andre seksuelt overførte sygdomme flourer ofte. I et globalt økonomisk system, hvor loven om udbud og efterspørgsel hersker, suger råstofeksportøkonomier store mængder udenlandsk valuta ind i økonomien, hvilket fører til inflation og ødelæggelse af andre sektorer i den industrielle økonomi,

et fænomen der ofte benævnes som »hollandsk syge«, dvs. »alt for stor rigdom håndteret uklogt«.

På trods af disse ulemper sættes der i Mongoliet i dag ingen spørgsmålstegn ved, om minedriften skal udvikles.

»Det giver ingen mening at diskutere det, for det sker under alle omstændigheder«, siger Ono. »Jeg har i lang tid arbejdet med flere minerelaterede projekter. Vi kæmpede i 8-10 år for at standse mineselska-



berne, men det skete ikke. Hvorfor? Fordi udviklingen sker, hvad enten du vil det eller ej. Fordi det er, hvad halvdelen af befolkningen ønsker. Det handler om økonomisk udvikling.«

### Hvordan skåne miljøet?

Spørgsmålet er derfor rent praktisk: Hvordan kan man have minedrift uden at miste andre vigtige miljømæssige og kulturelle ressourcer? I øjeblikket er det bedste, mongolske miljøforkæmpere kan gøre, at afbøde skaderne ved at sikre sig en effektiv offentlig regulering og kontrol af minesektoren. Ono beskriver MEC's hovedopgave som at få alle de involverede parter til at tale om miljøspørgsmål: »I Mongoliet har vi repræsentanter fra alle sektorer til at rådgive os, herunder miljøministeriets sekretariat og præsidenten for Videnskabsakademiet, der også er rådgiver for statsministeren. Vi har de officielle vandmyndigheder, både embedsmænd og videnskabsfolk. Vi har repræsentanter for mineselskaber, græsrodde og klageinstanser. Vi har repræsentanter for øko-turismen. Vores program går ud på at sætte alle disse mennesker sammen omkring et bord for i fællesskab at finde løsninger.«

Selv i et land med en avanceret miljølovgivning og stram styring er det optimale scenarie for minedrift en fase med undersøgelse og udvinding uden uheld efterfulgt af en konsekvent, langsigtet og finansieret genopretningsplan, der i vidt omfang genskaber den oprindelige natur. Der findes ikke et enkelt miljømæssigt *worse case* scenarie for en mine. Det kan være alt mellem et kolossalt vandforbrug, forgiftede vandreservoirer eller slamfyldte floder med døde fisk. Det kan være de gabende huller fra åbne miner og den omgivende døde zone skabt af alle mulige udsivende giftstoffer eller områder kendt i mineindustrien

som *glory holes*, hvor underjordiske sprængninger af klippen skaber store områder med permanent ustabil jord på overfladen.

Mongolske og internationale miljøforkæmpere advarer imod, at minedrift i stor skala efter al sandsynlighed vil medføre sådanne problemer. Men profitten lytter sjældent til advarslerne. »Hvad angår naturgenopretning må man gå hårdhændet til værks. Der findes ikke mange succeshistorier om genopretning af naturen efter minedrift«, siger Paul Robinson, forskningschef ved den New Mexico-baserede mineovervågningsorganisation *Southwest Research and Information Center*. Han er miljøanalytiker med års erfaring fra regionen omkring Baikal-søen. »Mineselskaberne er indrettet med henblik på at lukke ned igen. De opretter driftselskaber til de enkelte miner. Hovedselskaberne hæfter aldrig, så de genopretningsforpligtelser, de påtager sig, kan man ikke fæste lid til.

»Det vi må gøre«, siger Robinson, »er at inkludere naturgenopretningen fra starten.« Allerede før minedriften starter, må man have dannet sig et totalt overblik over projektet og dets konsekvenser for miljøet, så de samlede omkostninger indgår i minens budget, og udgifterne til genopretning kan erlægges som et depositum, inden man går i gang.«

### Korruptionen

Ono er enig: »I de senere år har udviklingen været inde i en ond cirkel. Vi forsøger at standse dem, og måske lykkes det. Men så starter de bare forfra, gør endnu mere skade på miljøet og forsvinder så. Vi ser på de standarder, de følger, inden de begynder på udvindingen... Man kan ikke stoppe al minedrift, men det du kan sige til mineselskaberne er: 'Hvis I ikke kan operere sikkert ved den flod, kan I slet ikke operere dér.' Folk siger ofte til mig, at rets-



systemet er korrupt, og ja, retssystemet er korrupt, men vi må være i stand til at fremføre videnskabeligt underbyggede argumenter og at bygge vores indsigelser på jura, så det ikke blot handler om personlige præferencer.«

Åh ja, korruptionen. Nogle dage efter at jeg havde slået mig ned på landet, læste jeg et nummer af den engelsksprogede avis *The Mongol Messenger*, som jeg havde købt i UB. Foruden et indeks over råstofpriser på forsiden bragte min udgave af »budbringeren« en artikel med titlen »Embedsmænd forsvarer forkerte selvangivelser« med bl.a. følgende indhold: »Antikorruptionskontoret konstaterede, at provinsborgmesteren Ts. Janlav ikke havde oplyst skattevæsnets om sin nuværende bopæl, fire lejligheder ejet af medlemmer af familien. Dertil kom en erhvervsbygning til mindre virksomheder, en indtægt på 50 mio. [mongolske penge, næsten US \$40.000] fra salget af sin toetagers privatbolig og 23% af aktierne i *Dornod Company*, der ejes af hans kone.«

Så vil Mongoliets unge regering, erhvervsorganisationerne, det juridiske system og civilsamfundet være i stand til at styre råstofboomet på en måde, så man undgår den totale deroute? Vil den være i stand til at fremme en økonomisk udvikling,



der kommer flertallet af mongoler til gode også i en fremtid uden minedrift? Det er muligt, at lovgivningen omkring minedrift og genopretning er kommet langt i andre dele af verden. Men en sådan udvikling kræver stabilitet. Det mongolske ministerium for natur og miljø er blevet reorganiseret fem gange i løbet af de seneste 20 år. Ifølge en oversigt fra Verdensbanken »forstærkes Mongoliets forværrede miljøsituation af uansvarlige kapitalinteresser, dårlig koordinering mellem ministre og embedsværk, utilstrækkelig monitorering af naturressourcerne og en utilstrækkelig håndhævelse af miljølovgivningen.«

### Afsked

Jeg sukkede, skubbede de dårlige udsigter til side og gik en lang tur gennem de udtørrede flodlejer og over den bølgende steppe. Udstrækningen af området ved Gorkhi-Terelj er mere egnet til ridning end til vandring, men jeg følte mig som et lykkeligt fnug, der bevægede sig gennem gødningsoversåede dale fulde af afblegede kranier, ryghvirvler og andre skeletdele af afdøde dyr. Amurrødstjert, blånattergal



og sorte glenter fløj rundt i nærheden af mig. Fuglene satte sig så tæt ved mig, at jeg kunne nå dem med hænderne, og de iagttog mig nysgerrigt og frygtløst.

Med aftensolen i betænkelig nærhed af horisonten forlod jeg højderne, vandrede gennem skovene af birk og lærk og satte kursen hjemad gennem det fugtige lavland med de spredte puder af liljer. Jeg ankom lige før mørket faldt på, og Baul fyrede op i brændeovnen og kom med varm mælket, som hans mor havde lavet. Jeg satte mig og drak det, lyttede til stilheden og så det sidste blå skær på himlen forsvinde i det runde hul i gerens tag.

På flyveturen ud af landet sad jeg ved siden af en anden mineansat, en amerikansk leder ved navn Robert. Han var på vej fra et guldgraverprojekt i Mongoliet til olieboring i Kasakhstan. Robert ville gerne tale om sine forretninger, om korrupsion og bestikkelse, og om hvordan »risiko-uvillige« amerikanske og europæiske mineselskaber taber i kampen om ressourcerne til deres mere vovelystne kinesiske og russiske konkurrenter. Han fortalte nogle

frastødende historier fra Nigeria, Mexico og – Afghanistan? Har USA mineprojekter i Afghanistan?

»Oh yeah«, sagde Robert, mens han lænede sig fortroligt frem i sædet: »Kineserne har lige vundet den største kobberminelicitation efter at have bestukket en gruppe afghanske embedsfolk; men det er ikke det værste.« Han holdt en kunstpause og fortsatte så: »Det værste er, at amerikanerne leverer militærbeskyttelse til kineserne!«

Men det er en helt anden historie, ik'?

**Brian Awehali**

Artiklens fotografier, bortset fra side 4 og 8, er optaget af forfatteren i juni 2010 i Terelj-området. Foto side 4 viser en åben kulmine i det mongolske steppe-landskab.

Brian Awehali er prisvindende journalist og tidligere redaktør af Britannica.com. Han er stammemedlem af Cherokee-folket i Oklahoma. Artiklen blev første gang bragt i *Earth Island Journal*, vol. 25, no. 4, vinter 2011. Tidsskriftet udgives af *Earth Island Institute* [www.earthisland.org](http://www.earthisland.org)



Dr. Alicia Campi

## Mongolsk selskab i USA fylder 50 år

'The Mongolia Society' fejrer sit jubilæum med en stor konference i juli. Selskabets formand, dr. Alicia Campi, beretter om Selskabets oprettelse og udvikling.

Det amerikansk-mongolske Selskab, *The Mongolia Society*, med hovedsæde i Bloomington, Indiana, blev stiftet i 1961 af den fremragende mongolist John Gombojab Hangin (1921-89). Ved stiftelsen havde Selskabet udelukkende et akademisk og uddannelsesmæssigt sigte, suppleret med forskellige former for velgørenhed.

I år fejrer Selskabet sit 50 års jubilæum som en privat, non-profit, upolitisk organisation, der arbejder for at fremme studiet af mongolsk historie, sprog og kultur. Gennem sit 50-årige virke har *The Mongolia Society* udviklet sig til at være USA's ældste og største akademiske selskab med relation til Mongoliet, og det fungerer nu som et center for information om Mongoliet før og nu. Det nyder i dag stor anerkendelse i akademiske, statslige og forretningsmæssige kredse i såvel USA som i Mongoliet, Kina, Japan og Europa.

*The Mongolia Society* arrangerer hvert år en række forelæsninger og et årsmøde og udsender med jævne mellemrum skrifter om mongolske forhold. Selskabet udgiver *Mongolian Studies: Journal of The Mongolian Society*, *Mongol Survey* (elektronisk) og to serier med titlen *Special Papers* (genudgivelse af sjældne skrifter på mongolsk og relaterede sprog) og *Occasional Papers* (diverse akademiske studier eller artikler om Mongoliet oversat

til engelsk). Selskabet har også udgivet og genudgivet vigtige ordbøger.

På baggrund af vestlige studerendes problemer med at erhverve mongolske titler på regelmæssig basis har *The Mongolia Society* siden 1975 været engageret i import og distribution af lærebøger, tidsskrifter og diverse tryk, musik og kunstgenstande. Vores import er foregået fra såvel det selvstændige Mongoliet som fra andre mongolske områder som fx Indre Mongoliet i Kina og Kalmykien og Burjatien i Rusland.

Medlemskab af *The Mongolia Society* er åbent for enkeltpersoner, institutioner, biblioteker, firmaer og andre organisationer med interesse for mongolske forhold. Hvert år modtager medlemmer, der har betalt deres kontingent, de faste udgivelser, *Mongolian Studies* og *Mongol Survey*; biblioteksmedlemmer modtager desuden eksemplarer af serien, *Occasional Papers*. Selskabets årsmøde afholdes om foråret i større amerikanske byer i forbindelse med andre faggruppers møder som fx *Association for Asian Studies*.

### 50 års jubilæet

I 2011 vil der blive afviklet et ugelangt program i anledning af jubilæet. Arrangementet foregår i perioden 10.-15. juli på *Indiana Univer-*

*sity's* campus i Bloomington. Konferencen ved selve årsmødet afholdes i samarbejde med *Permanent International Altaistic Conference* eller PIAC, som har hovedkvarter i Berlin, Tyskland, under formandskab af generalsekretær Barbara Kellner-Heinkele.

*The Mongolia Society* åbner konferencen søndag den 10. juli 2011 kl. 13 med årsmødet og taler af såvel amerikanske og mongolske regeringsrepræsentanter som Selskabets formand, dr. Alicia Campi. I en rundbordssamtale vil forhenværende amerikanske og mongolske ambassadører fortælle om deres erfaringer gennem de sidste årtier, og i samarbejde med PIAC vil der søndag aften kl. 19 blive arrangeret en festmiddag med indlagt mongolsk underholdning.

Om onsdagen arrangerer Selskabet akademiske diskussioner og aktiviteter med mulighed for om torsdagen at besøge et nærliggende casino. De lokale Bloomington-mongoler vil arrangere en *Naadam* for konferencegæsterne. Mere information om begivenhederne kan findes på Selskabets hjemmeside [www.mongoliasociety.org](http://www.mongoliasociety.org).

### John Gombojab Hangin

Selskabets historie begynder med vores navnkundige grundlægger, dr. John Gombojab Hangin. Hangin kom til verden i Taibus Banner,



# Mongol Survey

A Publication of The Mongolia Society

Issue Number 23, 2010

Chahar, Indre Mongoliet (Kina). Familien havde høj social status og var gennem mange år tilknyttet det manchuriske Qing-dynastis hof. Efter barndomsårene ved Kalgan (i dag Zhangjiako) blev Hangin under 2. Verdenskrig sendt til Hokkaidos kejserlige Universitet i Japan for at studere. Han vendte tilbage og blev ansat som sekretær for prins Demchugdongrub (aka De Wang), som herskede over Indre (Sydlige) Mongoliet, oprettet af japanerne i forbindelse med deres besættelse af det nordlige Kina. Han blev valgt til Republikken Kinas Nationalforsamling i Nanjing i 1947.

Det var på den tid, han mødte den fremragende amerikanske mongolist, Owen Lattimore. Efter at den kinesiske borgerkrig var endt med en sejr til kommunisterne, blev Hangin og hans familie bragt ud af Kina af Lattimore, i første omgang til Taiwan, hvor han fungerede som repræsentant for Indre (Sydlige) Mongoliet i Chiang Kai-shek-styret. I 1949 kom han endelig til USA. Her begyndte han at studere ved *John Hopkins University* i Baltimore og blev en del af den mongolske enhed, som Lattimore oprettede her. Da Lattimore flyttede til England under McCarthy-perioden i midten af 1950'erne lykkedes det Hangin at få læreransættelse ved Berkeley-universitetet i Californien, *Columbia University* i New York og endelig *Indiana University* (hvor han fik sin ph.d.).

Mens han underviste ved *Columbia University* oprettede Hangin i slutningen af 1960'erne et forret-

ningsudvalg, der udsendte breve til personer med interesse for Mongoliet. *The Mongolia Society* blev formelt stiftet i 1961 med henblik på at fremme mongolsk kultur uden for de traditionelle mongolske områder



Dr. John Gombojab Hangin

og som et forbindelsesled mellem amerikanere og mongoler. Hangin overtalte Owen Lattimore til at blive formand, mens han selv tog sig af de daglige aktiviteter i Selskabet som administrationschef.

Da han flyttede til *Indiana University* i 1963 for at undervise i mongolsk sprog i afdelingen for Ural- og Altai-studier (i dag kaldet *Central Eurasian Studies*), flyttede Selskabet med ham. Hangin gjorde dog meget for at rekruttere medlemmer til bestyrelsen fra forskellige akademiske institutioner og uddannelsesmiljøer i USA, og helt fra begyndelsen stræbte han efter at forme et internationalt selskab for medlemmer overalt i verden.

*The Mongolia Society* blev formelt registreret som en non-profit forening i 1971. Ved Lattimores fra-

træden blev Hangin formand, og hans indsats førte til, at Selskabet fik en nøglerolle ved udvekslingen af informationer mellem amerikanske embedsmænd og akademikere og deres partnere i Mongoliet. Lige så vigtig var hans utrættelige indsats for den internationale anerkendelse af Mongoliet som et selvstændigt land. Som *The New York Times* skrev: »Hans indsats medvirkede til at lægge grunden til FN's anerkendelse af Den mongolske Folkerepublik i 1961 og den amerikanske (diplomatiske) anerkendelse i 1987.« (»J. G. Hangin, 68, Professor, Dies«, *The New York Times*, 19. okt. 1989)

## Selskabets aktiviteter

I de første år udgav Selskabet lejlighedsvis nyhedsbreve, som indeholdt materiale af midlertidig og almen interesse, herunder medlemmernes aktiviteter og deres publikationsvirksomhed. Der blev også udgivet nogle bibliografier. Efterhånden som organisationen voksede med flere medlemmer og en fastere struktur blev dette *Newsletter* opgraderet til en *Bulletin*, der indeholdt mere gennemarbejdede rapporter og artikler. I 1973 påbegyndtes udgivelsen af *Mongolian Studies* som Selskabets egentlige tidsskrift. Heri præsenteres resultaterne af den akademiske forskning baseret på dokumentation og citater, og der bringes anmeldelser af akademiske forskningsarbejder. I 1993 udkom et indeks over de første 15 årgange. Ifølge vores planer vil 2011-udga-



Administrationschef Susie Drost.

ven af vores *Journal* indeholde artikler, der bliver præsenteret ved konferencen i anledning af vores 50 års jubilæum.

De første 30 år af Selskabets eksistens faldt sammen med den kolde krig, hvor USA hverken havde handelsmæssigt eller politisk samkvem med Mongoliet. Det er ikke nogen overdrivelse at sige, at Selskabet var den vigtigste organisation i USA og måske hele den vestlige verden, der havde kontakt til mongolske institutioner, det være sig på det politiske niveau, det akademiske eller forskningsmæssige. Der eksisterede en effektiv symbiose mellem Selskabet og dets værtsorganisation, *Indiana University*, hvor dr. Hangin ikke kun udbød mongolske sprogkurser, men også udviklede en række vigtige mongolsk-engelske ordbøger og undervisningsmateriale. Dette vigtige udgivelsesarbejde, hvoraf Selskabet stadig har nogle af titlerne til salg, indbefatter den opdaterede *Lessing Mongolian (traditional skrift)-English Dictionary*, *Modern Mongolian-English Dictionary*, *A Concise English-Mongolian Dictionary* og *A Mongol Reader*.

Som en anerkendelse af hans indsats for Selskabet og den mongolske forskning oprettede Selskabet dr. Gombojab Hangins mindele-

gat for en studerende af mongolsk herkomst – defineret som en person af mongolsk etnisk herkomst, som har permanent bopæl i Mongoliet, Folkerepublikken Kina eller det tidligere Sovjetunionen – til at studere i USA.

Gombojab Hangin døde pludseligt i Ulaanbaatar i oktober 1989. Hans store støtte, dr. Denis Sinor, fremtrædende professor ved *Central Asian Studies* og mangeårig formand for *Uraltic and Altaic Studies* ved *Indiana University*,

overtog Selskabets formandskab og fungerede som sådan indtil 1993.

Prof. Thomas T. Allsen, historieprofessor ved *College of New Jersey* (tidligere *Trenton State University*), hvis speciale er det mongolske imperium, blev valgt til formand i perioden 1995-97. Derefter fungerede Henry Schwarz, prof. ved østasiatiske studier på *Western Washington University* i tre valgperioder fra 1998 til 2006. Han gjorde en stor indsats ved at føre Selskabet ind i den digitale tidsalder og øge salget af bøger på mongolsk.

Andre formænd, der har fungeret i kortere perioder, er dr. John R. Krueger, prof. i mongolske og tyrkiske sprog ved *Indiana University* (han var også administrationschef gennem mange år), og dr. Denys Voaden fra *College Park*, Maryland, som var et af Selskabet første medlemmer.

Siden 2007 har dr. Alicia Campi, tidligere US-diplomat, elev af dr. Hangin og grundlægger af eget konsulentfirma om mongolske forhold (*U.S.-Mongolia Advisory Group*), været formand. Næstformand og formand for bestyrelsen er dr. Christopher Atwood, som nu også er formand for *Central Eurasian Studies Department* ved *Indiana University*. Fru Susie Drost er leder af

Selskabets hovedkontor i Bloomington. Som beskæftiget i hovedkontoret i mere end 30 år, herunder som kontorleder og kasserer, blev fru Drost udnævnt til Selskabets administrationschef i 2008. Hun er værdsat som *The Mongolia Society's* »smilende ansigt«.

*The Mongolia Society* sender sine varme hilsener til Dansk Mongolsk Selskab med håbet om at kunne medvirke til at støtte dets mongolske og altaiske aktiviteter i fremtiden. Det vil glæde os alle, hvis I har mulighed for at komme til vores 50 års jubilæumskonference i juli.

**Alicia Campi**

Mere detaljeret information om Selskabet og dets aktiviteter kan fås på hjemmesiden [www.mongoliasociety.org](http://www.mongoliasociety.org) eller ved henvendelse til Mrs. Drost på adressen:

The Mongolia Society, Goodbody Hall, Indiana University, 1011 E. 3rd Street, Bloomington, IN 47405-7005, USA

monsoc@indiana.edu  
tel. (812) 855-4078  
fax. (812) 855-7500

*Tillykke til*  
**The Mongolia Society**

I anledning af at The Mongolia Society i USA kan fejre sit 50 års jubilæum, ønsker Dansk Mongolsk Selskab at sende sine bedste lykønskninger. The Mongolia Society er 30 år ældre end Dansk Mongolsk Selskab og har udrettet mange flere ting, blandt andet udgiver The Mongolia Society mange publikationer vedrørende Mongoliet ud over et nyhedsbrev og et medlemsblad.

Bulgan og Leif vil repræsentere Dansk Mongolsk Selskab ved jubilæumsmødet til juli 2011. RG



## Telegrafingeniør Hans Christian Schiern byggede telegraflinien gennem Mongoliet - I

Mange danske telegrafingeniører har været i kinesisk tjeneste eller hos »Det Store Nordiske Telegraf-Selskab«. Her fortæller Daniel Bruun om Hans Christian Schiern (1853-1917), der anlagde telegraflinien gennem Mongoliet. Skulle der være nogen blandt Ger's læsere, som ved mere om disse danskere i kinesisk telegraf-tjeneste, vil redaktionen meget gerne høre fra dem.<sup>1)2)</sup>

### En dansk foregangsmand i Østen

Hans Christian Schiern blev Høveringeniør ved den kinesiske stats telegraf-tjeneste, hvor han byggede nogle af de vigtigste telegraflinier, som satte Kina i forbindelse med Europa. Schiern var en mand lidt under middelhøjde, stærkt bygget og bredskuldret, med en determineret og altid korrekt optræden. Han var dertil en i høj grad praktisk begavet mand, der blev en fremragende telegrafingeniør. Hans store retsindighed og modige optræden i mange vanskelige øjeblikke, hvor han var eneste europæer mellem kinesere, manchurer eller koreanere, gjorde ham højt agtet, såvel af hans overordnede som af de indfødte, han fik at gøre med. Han vandt sig derhos venner, hvem hans trofasthed, finfølelse, mandighed og aldrig svigtende hjælpsomhed bandt til ham for livet.

Han blev en loyal og meget dygtig tjener i det fremmede land, hvis kultur og folk han til fulde lærte at forstå, og hvis sprog han talte – for-

uden verdensprogene og russisk. Stilfærdig og uden brask og bram repræsenterede han det bedste hos vort folk ude i det fremmede. Han skabte sig selv sin position, og han var et smukt eksempel på, hvad energi og vilje, forenet med indsigt og praktisk dygtighed, kan bringe ud af en mand.

Jeg [Daniel Bruun] traf ham første gang i september 1904 under Den russisk-japanske Krig, da jeg – efter at have fulgt den russiske hær i Manchuriet som Berlingske Tidendes krigskorrespondent – kom til havnebyen Chefoo (Tschifu) i Nordkina – et yndet bade- og sommeropholdssted for fremmede i Kina, beliggende ved Petschili-bugten. Her var fuldt op af korrespondenter fra alverdens lande, som udsendte mere eller mindre »epokegørende« telegrammer om forholdene i Port Arthur, fra hvilken fæstning der af og til ad snigveje kom meddelelser.

I Chefoo var der ydermere en stab af konsulere, handelsfolk fra mange nationer, også japanere og russere. Der udfoldede sig overhovedet et broget og nervøst liv i byen,

hvor så mange mennesker var interesseret i krigens gang, hvor der spioneredes og kontraspioneredes.

Her havde jeg den lykke at træffe en del unge og elskværdige landsmænd, som var ansat ved »Store Nordiskes« telegraf-tjeneste – og her i deres kreds mødte jeg også ingeniør H. C. Schiern, den kinesiske telegraf-tjenestes høje embedsmand, som for tiden havde ophold her. Han boede på Beach Hotel, hvor de danske telegrafister spiste, og hvor også jeg tog ind. Vi førte et for mig frugtbringende og tillige muntert samvær.

Efter solnedgang sad Schiern og jeg ofte på hotellets veranda udenfor vore værelser og nød køligheden, idet vi så ud over bugten med de mange skibe, som lå opankrede, og mellem hvilke enkelte kinesiske fartøjer smuttede bort i halvmørket – hvorhen? Vi talte om, hvad der i øjeblikket foregik i Østen; vi lagde planer til en udflugt, jeg i al stilhed agtede at foretage til Miautau-ørerne for der mulig at få forbindelse med indfødte, som havde sneget sig ind til kysten ved Port Arthur, og som kunne give oplysninger om forhold-

dene der. Takket være Schierns assistance kom planen til udførelse, og forløb heldigt.

Men vore samtaler drejede sig også om dem derhjemme – og vi fandt hinanden. Lidt efter lidt fortalte Schiern mig om sit livs oplevelser – om barndomshjemmet og om hvordan han kom til Østen. Jeg nedskrev i min dagbog hovedindholdet af hans fortællinger, og det i forbindelse med breve, han i sin tid havde skrevet hjem til familien, og som er opbevarede, danner grundlaget for, hvad jeg her har at meddele. Hans egne dagbøger og breve gik desværre tabt under Bokseroprøret i året 1900, idet de blev ødelagt af de allieredes [England og Frankrig] soldater i Peking.

Schiern blev født den 30. september 1853 på en gård (Kronborg Teglgård ved Tikøb) i nærheden af Helsingør. Hans Christian Schiern var søn af proprietær Niels Carl Schiern (1810-96) og Anna Sophie Tolstrup (1831-84). Han blev opdraget ved landvæsenet og kom siden til at aftjene sin værnepligt ved ingeniørregimentet, hvilket blev hans skæbne. Han avancerede der til værnepligtig sekondløjtnant og gjorde tjeneste som sådan i nogle år, men hans hu stod til at komme ud i verden og prøve sine kræfter. Han vendte da sine øjne mod Østen, hvor Det Store Nordiske Telegraf-Selskab havde brug for praktiske og energiske folk.

*Jeg havde lyst og vilje og lod ingen sten ligge urørt – dette i forbindelse med lidt kundskab i at omgås mennesker i almindelighed og fremfor alt, at jeg var en gammel pioner, bragte mig herud »in the far East«.*

1883 indtrådte Schiern i Det Store Nordiske Telegraf-Selskabs tjeneste som prøvetelegrafist på Newcastle Station. Efter et elektrikerkursus fik han fast ansættelse i 1884 og forflyttedes til Østasien, hvortil



*Manchurisk ungdom.*

han sejlede engang i 1884 ombord i selskabets kabeldamper til Kina, hvor han kom til at gøre tjeneste dels i Shanghai, dels i Woosung og om bord på kabeldamperen »Store Nordiske«. Netop på det tidspunkt var spørgsmålet oppe om anlæg af telegrafledninger indenfor den kinesiske statstjeneste, og der var god brug for unge mænd i faget. Løjtnant Schiern trådte da, allerede 9 måneder efter sin ansættelse i Store Nordiske, over til tjeneste i kinesisk statstelegrafvæsen i god forståelse med selskabet, som jo i øvrigt var stærkt interesseret i, at Kina fik telegraflinier, da derved trafikken på selskabets kabler antagelig ville blive forøget.

### **Korea sættes i telegraforbindelse med omverdenen**

Det varede ikke længe, inden Schiern fik en stor og vigtig opgave. Han befandt sig i byen Tientsin (sydøst for Peking) i juni måned 1885. Da han en dag kom hjem fra en ridetur, lå der telegram til ham

med ordre til øjeblikkelig at afgå for at bygge telegraflinier i Korea. Med damper afrejste han til Chefoo, hvor han gik ombord i et kinesisk krigsskib sammen med nogle mandarinere og en tolk. Skibet førte dem til Koreas vestkyst, hvor de landede i Chemulpo, hovedstaden Seouls havnestad, som lå prægtigt, omgivet af høje skovbevoksede fjelde.

Schiern afrejste straks over land til Seoul, hvor han modtoges på det bedste af den koreanske udenrigsminister, hr. v. Möllendorff, en europæer, samt dennes frue.

*Byen tæller vistnok over en million indvånere, heraf kun meget få europæere, der alle hører til de forskellige landes legationer. Den er meget stor i udstrækning, over en dansk mil [7,5 km] i diameter og på alle sider omgivet af en høj mur. Der findes i byen flere høje skovbevoksede bjerge. Jeg var oppe på det højeste (2000 fod [628 m]), hvorfra der var en henrivende udsigt til alle sider. Ude i horisonten sås kun bjerge og atter bjerge, næsten alle skov-*



Fra en baggård i Manchuriet. Gudebillede til værn mod onde ånder.

bevoksede. Luften er let og behagelig.

Schiern gik straks i gang med arbejdet. Først skulle han foretage en rekognoscering fra Seoul i nordvest op til grænsen til Manchuriet – 70 danske mil [527 km]. Dernæst pålåd det ham at bygge en telegraflinie mellem Chemulpo og Seoul, for at hovedstaden kunne blive sat i forbindelse med sø-telegrafkablerne.

For dem, der har set, med hvilken sikkerhed og ildhu vort danske militære telegrafkompagni kan udføre et feltanlæg, bogstavelig talt »i løb«, vil det ikke forbavse, at den tidligere ingeniørløjtnant tog fat med fynd og klem. Hans udholdenhed og viljekraft stod ham bi, og han klarede arbejderne sikkert og hurtigt.

*Linien må snart føres over meget høje bjerge og snart over dale, bevoksede med ris. Da denne sædart kun kan trives i vand, så har man nok deraf at soppe i. Det har skam været anstrengende arbejde, og det er fra min side blevet forceret til det yderste, men man kan vænne sig hertil som til så meget andet her i li-*

*vet. I alle tilfælde giver det stærke benmuskler.*

Den hurtighed, hvormed arbejdet blev fuldført, vakte ikke ringe forbavselse i Seoul og Chemulpo. På sidstnævnte sted tilbragte Schiern nytårsaften blandt de få europæere efter vel tilendebragt hverv. Japannerne havde til nytårsdag pyntet byen med flag og grønt.

*– ud for hvert lille hus var der plantet et par fyrretræer og flag, uden at være kristne sætter de dog stor pris på vore hellig dage.*

Togtet til Korea endte med, at den øverste kinesiske mandarin gav en stor »dinner« i anledning af telegrafliniens åbning. Alle legationernes medlemmer var inviterede, og Schiern modtog en velfortjent hyldest. Han løste denne opgave med en dygtighed og hurtighed, som forbløffede de kinesiske myndigheder. Schiern viste sig i besiddelse af en sjælden udholdenhed og viljestyrke, som han udfoldede yderligere i de følgende 20 år, hvor han som overingeniør forestod anlæg af en række telegrafledninger i Manchu-

riet og Mongoliet; ikke alene klarede han alle de strabadser, han kom ud for til fods og på kamelryg under lange rejser gennem udstrakte ørkenner og under de barskeste klimatiske forhold, men tillige viste han et overordentligt personligt mod.

### Bygning af telegraflinier i Manchuriet

Den 26. marts 1886 ankom Schiern igen til Chefoo ombord i en kinesisk orlogsmand, og allerede 8 dage efter afrejste han ifølge telegrafisk ordre til Manchuriet, hvor der ventede ham den nye store opgave: at knytte Kina telegrafisk, over land til Rusland. Han landede i Newchwang, inderst i Petschili-bugten, hvor han i nogen tid opholdt sig hos en dansk familie, Henckendorff, hvor han levede »meget fornøjeligt«, indtil den kinesiske arbejdsstab ankom. Så gik det nordpå. Danskeren Bohr, der var »Chief Superintendent« for The Imperial Chinese Telegraph, var ankommet og rejste forud for at ordne forskellige forhold.

*Jeg skylder ham mere end nogen anden, at jeg i øjeblikket er til tjeneste hos kineserne.*

Den 21. juni 1886 ankom Schiern til Kirin i den nordlige del af Manchuriet efter 5 ugers anstrengende arbejde med at etablere en telegraflinie der til fra Mukden, der siden blev så bekendt under Den russisk-japanske Krig.

*Jeg har hele tiden befundet mig vel – om end mange gange voldsomt træt – ved det forcerede arbejde. Det var navnlig i begyndelsen, indtil jeg fik mig trænet til at udholde strabadserne. Linien, der er 250 miles [402 km] lang, går hele tiden igennem et meget naturskønt land, der afveksler med skovklædte bjerge og sletter, gennemskårne af man-*

ge floder. Kirin, den gamle tartarby, ligger ved den brede og dybe Sungari-flod. Den er ikke, som de fleste øvrige kinesiske byer, omgivet af en mur med tårne. Befolkningen heroppe ligner ikke meget kinesere fra de sydlige provinser, skønt klædte som disse med den nationale hårpisk. De har mere mongolernes ansigtstræk. Jeg antager at forblive her i Kirin en uges tid, går så til at etablere en linie til Ningula og videre mod øst og syd.

I de følgende år, fra 1886, byggede Schiern nu telegraflinier, som sattes i forbindelse med søkablet ved Vladivostok og med russernes linier i Sibirien, ofte under store vanskeligheder, gennem skovbevoksede bjergegne, over moradser og sumpe. I hans breve hedder det:

*Det kommer mig tilgode nu, at jeg i mine yngre dage har været vant til at tage fat og udholde anstrengende arbejde.* (Brev af 1. nov. 1886)

Men stundom føler han ensomhedens tryk:

*Det liv, jeg fører mellem kineserne, er som englænderne siger »so very lonely«. Man kommer uvilkårligt til at tænke på det behagelige og gode i at have sit eget hjem. Dog det kan have lange udsigter dermed.* (Brev af 3. jan. 1887)

Men vende hjem tænkte han dog ikke på. Han ville ikke blive en »hjemmefødning«.

*Det er dog først ved rigtig for alvor at være henvist til kun at stole på sig selv, at ens energi og slumrende kraft vækkes.* (Brev af 15. marts 1887)

På disse egenskaber skortede det sandelig ikke Schiern – tværtimod. På sine rejser oplevede han jo ad-

skilligt ud over det dagligdags. Den 19. august 1887, kl. 2 eftermiddag, fandt en total solformørkelse sted. Schiern skriver:

*Jeg opholdt mig den gang i et mongolsk hus for at tage »tiffin« (frokost). Jeg havde ingen anelse om, at en solformørkelse ville indtræffe, men blev opmærksom derpå ved de stærke slagskygger fra alle genstande. Jeg fik hurtigt min engelske almanak op, og nøjagtigt til den tid, den totale formørkelse var beregnet, indtraf den. Månen dækkede da Solen som en aldeles sort skive med lidt sollys udover sin rand. Den totale formørkelse varede omtrent 2½ minut, og i den tid var de fleste stjerner synlige – alle omgivelser tog sig ud som i morgendæmringen. Hvor henrivende det var, da den første lille solstråle skinnede igennem og hurtigt bragte liv i alt igen!*

*Kineserne, der jo er meget overtroiske, mente, at noget forfærdeligt måtte ske på den dag. Dog det hjalp, da jeg lod min tolk oversætte fra almanakken om solformørkelsen; men de kunne vist vanskelig forstå, at »the foreign devils«<sup>3)</sup> kunne beregne det så nøjagtigt.*

Enkelte gange gik han i tjenesteanliggender over den russiske grænse og levede da muntert med russiske officerer. Om sommeren gik rejserne til hest, let og fornøjelig, men om vinteren var det ofte drøje ture, han havde. Den 14. juni 1888 skriver han således:

*Man får først rigtig idé om kuldens gennemtrængning, når man som jeg i sidste vinter i længere tid er henvist til at sidde på hestryg fra den tidlige morgen til sildig aften – med blæsten lige imod den bidende nordenvind, som stryger herved fra Sibiriens ismarker. Dog det betyder jo intet, når bare humøret er godt og hjertet varmt – på slige dele fattes ikke her.*

Schiern følte sig efterhånden hjemme blandt kineserne, hvorom han skrev til en af sine søstre:

*Jeg er kommet til at se på meget – om jeg så må sige – igennem kinesiske briller. Dog må du ikke tro, at jeg sådan helt i sindet, om end i skindet, er blevet en asiat. Hvis du engang kunne stå skjult og betragte en kineser-dinner, hvor jeg var deltager – for du ved jo, at det ikke er tilladt »ladies« officielt at komme i mændenes selskab – du ville da blive forbavset. Og hvis jeg var i kineserdragt, tror jeg næppe, at du i retning af det ceremonielle kunne opdage nogen kendelig forskel på en indfødt og mig. Det ville ligefrem glæde dig at se mig benytte spisepinde – jeg bruger dem næsten lige så let som kniv og gaffel.*

*Som jeg vist har omtalt tidligere, fører jeg en meget mådeholden tilværelse. Det er kun, når jeg kommer ud i selskab hos de indfødte, at jeg slår gækken løs. Ikke få af mandarinerne her har opholdt sig på russer-grænsen og har lært at drikke »ildvand«, så det var en rigtig spas for dem, da jeg kom hertil, at få mig med til deres »parties«, hvor vi i forening kunne hengive os til bacchi-glæder.*

*Nu tror jeg nok, at jeg har gjort dem kede deraf; de har lidt så mange nederlag – eller med andre ord, er for ofte blevet drukne på pelsen – så nu for tiden er de så temmelig trætte af at forcere til megen drikken. For os europæere er den kinesiske vin temmelig let. Den svarer omtrent til vort bajerskøl, både i kulør og smag.<sup>4)</sup>*

Stundom følte Schiern sig vel ensom, særlig når han ikke var på farten, men måtte sidde hjemme i Kirin:

*Man har i det mindste den fordel deraf, at man véd og lærer at skønne på, når skæbnen igen viser sig huld*





Kinesisk køretøj.

og fører en tilbage blandt civiliserede mennesker.

Særlig ensom føler Schiern sig, når han ved, at de store højtider fejres hjemme. 8. januar 1890 skriver han fra Kirin:

*Jeg kan just ikke påstå, at min jul og nytår var meget glædelige for mig. Der var ingen forskel på dem og søgnedage. Det går her i den samme lirum larum. Sådanne højtider er altid værst at komme over, når man er alene.*

Til gengæld glæder han sig, når det er sommer. Den 8. april 1890 skriver han:

*Nu kommer den dejlige tid, hvor hele naturen viser sig i den prægtigste dragt. Ja, vi kan have det henrivende skønt herude.*

Men i glæden kommer en dissonans:

*Netop nu hører jeg hornsignaler her i general-guvernamentets yamen: det er røvere, som kommer her, fra fængslet, på vej til retterste-*

*det, som ligger lidt uden for byen. 14 røvere for i dag. Sådan går det løs her et par gange om måneden. Tænk engang, i de nu snart forløbne 4 år, siden jeg kom her til Manchuriet, er der her i Kirin alene blevet henrettet gennemsnitlig 500 røvere om året, et forsvarligt antal, ikke sandt?*

I Kirin boede Schiern om vinteren i telegrafstationen, i et indskrænket, men godt rum.

Vicekongen på stedet, Shi, som fulgte Schierns virksomheds hurtige fremgang, ængstedes noget ved den kraft og pågåenhed, hvormed han drev sagen igennem, idet vicekongen kendte befolkningens animositet<sup>5)</sup> mod alt nyt, hvilket let kunne fremkalde optøjer. Han telegraferede herom til Schierns foresatte, direktøren for telegrafvæsenet, Sheng-Tayen. Men denne, som havde lært Schiern at kende, og som vidste, at han fuldt ud kunne stole på, at denne ikke overskred grænserne for fast optræden, svarede telegrafisk tilbage, at vicekongen ikke behøvede at være bange. Ydermere sendte Sheng-Tayen Schiern indholdet af de to telegrammer, som

var udvekslede – et vidnesbyrd, der gjorde dem begge ære.

Følgen blev, at vicekongen meget snart fik et helt andet syn på Schiern, hvem han siden viste stor venlighed og agtelse, så de blev de bedste venner. Schiern blev en hyppig gæst hos vicekongen, og denne skænkede ham blandt andet en stor og dygtig hest. Og da vicekongen skulle rejse, og det foregik under stort ceremoniel med tropper, som paraderede osv., fulgte Schiern ham efter opfordring på vej, siddende i sin bærestol som alle de andre dignitarere.<sup>6)</sup>

Et andet eksempel på den tillid, Schiern nød, er meddelt til Bruun af en af Schierns nærmeste (Bruun 1927:149):

*Da missionærene efter Den russisk-japanske Krig kom tilbage til Manchuriet, hændte det, at en fransk missionær ved et vådeskud dræbte en manchu. Schiern kom nogle måneder herefter hjem til Kirin fra en længere rejse, da han så et større opløb uden for det derværende fængsel. Han fik af den vagthavende officer oplyst, hvorledes den ulykkelige hændelse var sket samt om at missionæren, der i måneder havde ligget i lænker, uden at den franske konsul i byen eller gesandten i Peking havde kunnet udrette noget for ham, samme dag skulle henrettes.*

*Da Schiern efter forklaringen var overbevist om, at missionæren var uskyldig, fik han på indstændig opfordring officeren til at love, at eksekutionen ikke ville blive foretaget, før der kom nærmere ordre fra vicekongen, hos hvem Schiern, så snart han havde været på hotellet og klædt sig om, ville søge audiens. Vicekongen var Schierns gode bekendt. Han fik straks adgang til denne og forklarede Hans Excellence, hvorledes missionæren ved et vådeskud havde dræbt manchuen. Det hele var kun en ulykkelig hændelse.*

Om den store tillid, vicekongen havde til Schiern, vidnede hans svar: »Når du siger, at missionæren er uskyldig, skal han blive frigivet.«

Der udgik straks herefter en ordre til fængslet om at frigive missionæren. Denne tildragelse tænkte Schiern forlængst ikke mere på, da han et par år efter fra den franske regering fik tildelt Æreslegionens Ridderkors som tak for, hvad han havde udrettet.

Så kommer der pludselig en afbrydelse af den sædvanlige ro. Den 13. maj 1890 bliver Kirin hærget af en frygtelig ildebrand, ved hvilken lejlighed telegrafstationen, guvernørens yamen og en femtedel af byen bliver lagt i ruiner. Schiern skriver:

*En forfærdelig dag! Det syn, som viste sig udenfor yamen langs med floden, var skrækeligt. Luften var fyldt med røg, og heden uudholdelig. Store stykker af brændende tømmer regnede ned overalt. Tusinder af flygtninge måtte lade deres sager brænde lige for deres øjne uden at være i stand til at frelse det mindste. Langs hele flodbreden var fortøjet store tømmerflåder, som efterhånden blev fyldt med folk og gods. Disse tømmerflåder kom også i brand, og alle folk, både store og små, måtte springe i vandet for at frelse deres liv. Jeg kom om bord på en båd og stod over til den modsatte flodbred, hvor vi forblev liggende den aften og nat.*

*16 mennesker omkom under branden, 2600 familier siges at være husvilde. Den samlede skade kan man anslå til 6 à 8 millioner kroner, men da det for det meste var de velhavende, som det gik ud over, så er nøden ikke så stor.*

(fortsættes)

**Daniel Bruun**



**Daniel Bruun** (1856-1931) blev uddannet som dansk officer, sluttede med grad af kaptajn. Gjorde tjeneste i Fremmedlegionen i Algierfelttoget 1881-82 og udviste stor tapperhed. Som premierløjtnant var han i årene 1886-94 distriktsleder i Estrups »Blaa Gendarmerikorps« og under 1. Verdenskrig kaptajn i sikringsstyrken. Bruun var udsendt 1904-05 som Berlingske Tidendes krigskorrespondent til Østen under Den russisk-japanske Krig i Manchuriet. I 1920 var Bruun under folkeafstemningen den internationale kommissions politidirektør for landsdelen Slesvig med udstrakte civile og politimæssige beføjelser.

Bruun ydede en betydelig indsats inden for arkæologien med

betydelige udgravninger på Færøerne, Island og Grønland og udførte desuden systematiske kortlægninger af den norrøne bebyggelse på Grønland. Etnologiske undersøgelser af byggeskik på Færøerne og Island var ligeledes pionerarbejder.

Hans studier omfattede tillige hvalfangst ved Vestgrønland, edderfuglefangst på Island og Færøerne, rensdyravl i Nordnorge samt etnografiske undersøgelser hos berberne i Sydtunesien, hvor han foretog etnografiske indsamlinger for Nationalmuseet.

Som militærhistoriker foretog han studierejser til en lang række af Europas historiske slagmarker og skrev *Krig gennem Aartusinder* (1907-11). I Danmark foretog Bruun arkæologiske rejser og udgravninger i Jylland, bl.a. stenalderudgravninger.

Hans værk i 5 bind plus registerbind *Danmark. Land og Folk* (1919-23) er en topografisk beskrivelse af Danmark. Sine sidste år brugte han bl.a. til hjemstavnsstudier og til udarbejdelsen af en omfattende selvbiografi.

#### Noter

1) Redigering, kommentarer i [parentes] og fodnoter ved Rolf Gilberg. Teksten er omskrevet til nudansk skrivemåde. Citaterne fra Schierns breve er Daniel Bruuns valg.

2) Kilde: Denne artikel er sammenskrevet fra to lidt forskellige tekster, Daniel Bruun har skrevet om emnet. (1): Daniel Bruun (1925): *En Dansk Foregangsmand i Østen*. Gads Danske Magasin, Dansk Tidsskrift, Ny Række, 19:579-592 og 635-648 (København: G. E. C. Gads Forlag). (2): Daniel Bruun (1927): *Fra de sidste Tredive Aar. Verdensudstilling i Paris. Krigskorrespondent i Østen. Under Sikringsstyrken. Afstemningen i Slesvig. Erindringer med Dagbogsskitser og Fotografier*. 227 sider (København: Gyldendalske Boghandel). Om Schiern side 137-153. Tekst i

*kursiv* er de citater fra Schierns breve, Bruun valgte at gengive.

3) Begrebet *Foreign Devils* (fremmede djævle) er kinesernes betegnelse for fremmede, især europæere, og det bruges stadig uden for de store byer. RG: Jeg er selv blevet kaldt det flere gange i Kina.

4) Det tyder på, at Schiern har drukket øl og ikke vin. Når kineserne taler om vin, mener de brændevin som ligger på 30-50% alkohol. Kinesisk øl er rigtig godt.

5) Animo kommer af latinsk animus, som betyder sind.

6) Dignitar kommer fra latinsk dignitas = værdighed. Bruges om indehavere af høj værdighed, rangspersoner.



## Mongolsk »wok« med hvidkål

Det er typisk hverdagsmad i Ulaanbaatar, fordi det er nemt og billigt at lave.

### Ingredienser: (6 personer)

300 g okse- eller lammekød  
1/4 hvidkål  
4 mellemstore gulerødder  
1-2 fed hvidløg  
1 mellemstort løg  
Ca. 2 dl koldt vand  
Sojasauce  
Salt, peber  
Raps- eller solsikkeolie (3-4 dl)

### Tilberedning:

Hak grøntsagerne og steg dem i en gryde i olie i ca. 10 min.  
Tilsæt vand og steg videre i 10-15 min. under låg, indtil grøntsagerne er bløde.  
Tilsæt skåret kød til grøntsagerne og steg fortsat i ca. 10 min.  
Tilsæt salt, peber, sojasauce og steg indtil hvidkålen er brunlig.

Kan serveres med dampede boller eller med kogt ris.

**Buurma og Selenge**

De tidligere opskrifter i serien blev bragt i Ger 60, 61, 64, 65, 68, 70, 72 og 74.



# Mongolske journalister kræver pressefrihed



Præsidenten for Forbundet af Mongolske Journalister, T. Baasansuren, på talerstolen i Skuespilhuset.

I begyndelsen af marts markerede journalisterne 60 års jubilæet for Forbundet af Mongolske Journalister. Der blev lagt vægt på at fremhæve de gode resultater, man havde opnået, og påpege de ting, der var gået galt. Som en form for kultur-stafet til nye generationer af journalister udkom et imponerende værk på 99 bind med de mest interessante artikler skrevet af mongolske journalister gennem tiden.

Både ældre og yngre generationer af journalister deltog i åbningsceremonien og konferencen i Skuespilhuset. Den kendte journalist og leder af Statsuniversitetets Fakultet for Journalistik, M. Zulkafil, understregede, at udgivelsen af de bedste presseartikler i høj grad ville bidrage til en højnelse af journalisternes kvalifikationer. Det gjaldt ikke mindst for de yngre generationer af journalister, som her ville kunne få et uvurderligt indblik i alle genrer inden for journalistikken.

Ts. Dashdondov, ærespræsident for Forbundet af Mongolske Journalister, bemærkede, at Jamsrany Tseven, grundlæggeren af mongolsk journalistik, for første gang har indtaget sin rette plads i mongolsk journalistik. Udgivelsen i bogform af denne fremragende journalists arbejder er et værdifuldt bidrag til journalistikken. Historien må fremstilles sandfærdigt både nu og i fremtiden, understregede Ts. Dashdondov.

I sin tale ved 60 års jubilæet, der afholdtes på tærskelen til 98-året for grundlæggelsen af en egentlig mongolsk presse, kom T. Baasansuren, dekoreret kulturarbejder og præsident for Forbundet af Mongolske Journalister, ind på de brændende spørgsmål omkring den fri presse i Mongoliet:

»I dag er højtstående embedsmænd i regeringen blevet mere og mere tilbageholdende med at formidle informationer til journalister.

De bryder sig ikke om kritik, kun positiv omtale. Det er sandt, at presse, medier og journalister er blevet korruperede og afhængige af politikere og store firmaer. Mundene på journalisterne lukkes med penge. Hvis denne situation fortsætter, vil det demokratiske, mongolske samfund komme i alvorlige vanskeligheder. Hvis journalister bliver fedtet ind i korrupsion, hvis de bliver forsigtige af frygt, betyder det, at pressefriheden kommer under pres eller ophører med at eksistere.

Pressefriheden er efter min opfattelse en af de betydeligste politiske landvindinger siden den demokratiske revolution for 20 år siden. Vi må se i øjnene, at den del af pressen og medierne, der til stadighed udfylder rollen som en samfundskritisk kraft, bliver stadig mindre i dagens Mongoliet. En fri presse og fri journalistik må være uafhængig og fri for enhver politisk og økonomisk indblanding; den må være i stand til modigt at kritisere og standse højtstående politikeres og embedsmænds politiske vildfarelser og vanvittige planer.

Kun da vil vi blive i stand til på troværdig måde at udfylde rollen som den 'fjerde statsmagts vagthund'«, understregede Baasansuren, som sluttede med at sige, at der endnu ikke var skabt et fuldt tilfredsstillende lovgrundlag for en fri presse i Mongoliet.

Deltagerne og journalisterne ved konferencen sendte en appel til præsident Ts. Elbegdorj, parlamentsformand D. Demberel og statsminister S. Batbold med ønsket om deres medvirken til at skabe gunstige rammebetingelser for at udvikle journalistikken i landet. I appellen fastslog man, at ifølge undersøgelser foretaget af anerkendte internationale presseinstitutter i 2000, blev Mongoliet dengang vurderet til at have en fri presse.

I dag er Mongoliet rykket ned på listen over lande med kun halv pres-

sefrihed, hvilket bl.a. skyldes det utilstrækkelige lovgrundlag for udviklingen af en fri presse, med mistænkeliggørelse og forfølgelse, arrestationer, fængsling og forhør af journalister.

Vi må ærligt erkende, at vi ved en objektiv vurdering af de fremskridt, vi har opnået gennem de seneste 20 års demokratiudvikling, er mislykkedes med at levere en kvalitetsjournalistik, som har kunnet sikre pressefriheden og skabe en fuldstændig fri presse i Mongoliet.

Det blev understreget i appellen, at demokrati ikke kan eksistere uden en fri presse. Som den vigtigste opgave for at sikre etableringen af det juridiske grundlag for at udvikle »den fjerde statsmagt« i Mongoliet, til at styrke og værne om de demokratiske og sociale værdier foreslår vi, at parlamentet vedtager en lov om borgernes ret til fri information, en lov om finansiering af offentlig presse og information, en lov om den nationale MONT-SAME-presetjeneste samt forbedringer af loven fra 1998 om presse- og informationsfrihed.

Man bad om støtte fra statens side til den undersøgende journalistik, fordi graden af professionalisme fungerer som et barometer for pressens evne til at spille en rolle i dannelsen af den sociale bevidsthed.

Præsidenten, statsministeren og parlamentsformanden sendte hver sin lykønskning med et budskab til mødets deltagere, hvor de understregede betydningen af en fri presse.

Parlamentsformanden, D. Demberel, fremhævede, at de mongolske journalister har spillet en betydningsfuld rolle, både professionelt og kvalitativt, i udviklingen af samfundets sociale bevidsthed og i deres bidrag til landets nuværende

fremskridt. Parlamentet vil have opmærksomheden særlig rettet mod udviklingen af den fri presse – en garant for de demokratiske værdier – og dannelsen af et professionelt journalistisk miljø.

I budskabet stod endvidere, at vedtagelsen af loven om pressefrihed i 1998 tilvejebragte en struktur for den fri presse i Mongoliet og gjorde det muligt for mongolske journalister at arbejde frit og uafhængigt. Parlamentsformanden nævnte muligheden for at vedtage en lov om informationsteknologi og presse for at forbedre de juridiske rammer for journalisters arbejde.

I sin hilsen til jubilæet fremhævede statsministeren, at de mongolske journalisters indsats i den offentlige pressevirksomhed har ydet et vigtigt bidrag til befolkningens viden om de samfundsmæssige fremskridt og succeser, til kreativiteten i samfundet, til regeringens politik og dens indenrigs- og udenrigspolitiske beslutninger. Deres indsats har befordret befolkningens lyst til at tage initiativer, til at udanne sig, til at sikre ytringsfriheden, presse- og informationsfriheden og udviklingen af det pluralistiske samfund. Han understregede, at regeringen aktivt vil samarbejde med journalisterne om udviklingen

og dannelsen af en ægte fri og demokratisk presse.

I sin hilsen fremhævede præsidenten betydningen af en dybtgående viden om samfundsforhold, af ansvarlighed, kunnen og en forståelse af det dynamiske samfund.

»På dette tidspunkt i historien må retfærdighed være jeres kald. Jeg er ikke i tvivl om de mongolske journalisters loyalitet over for disse principper. Jeg er også sikker på, at Forbundet af Mongolske Journalister, som er stiftet på eget initiativ, og de mongolske journalister spiller en vigtig rolle i skabelsen og dannelsen af en fri, demokratisk presse i dette land. Det vil de fortsætte med i fremtiden«, understregede præsidenten i sin hilsen.

På konferencen blev der uddelt 16 journalistpriser. Således modtog 4 journalister en pris for deres bidrag til journalistikkens udvikling. 3 journalister modtog en pris for dygtigt redaktionelt arbejde, mens 2 priser gik til pressefotografer. Der blev også uddelt priser til de bedste TV-dokumentarprogrammer.

Jubilæumskonferencen afsluttedes med optræden af journalister fra by og land. ■

*The Mongol Messenger*  
10(1027):7 – 11.03.11

99 bind pressehistorie blev præsenteret ved konferencen.



## Aktuelt

*The Mongol Messenger* rapporterer:

**Kosmonauter belønnes** 11.03.11  
Som en anerkendelse og tak for deres medvirken til markeringen af 30 års dagen for den bemandede rumflyvning med en mongolsk kosmonaut om bord besluttede regeringen at tildele J. Gurragchaa, Mongoliets Helt, og kosmonaut M. Ganzorig hver en treværelses lejlighed.

J. Gurragchaa blev sammen med sin sovjetiske kollega V. Janibekov sendt ud i rummet fra rumfartscentret i Baikonur i et Soyuz-39 rumskib. De opholdt sig i rummet i 7 dage, 20 timer og 42 min. Den store begivenhed blev markeret med udgivelsen af et frimærke i 1981.



**Nødhjælp til Japan** 01.04.11  
Den 30. marts overrakte vicedstatsminister M. Enkhbold på vegne af statsadministrationen og enkeltpersoner en donation på 2,167 mia. [9,4 mio. kr.] til hr. Takuo Kidokoro, Japans ambassadør til Mongoliet. Desuden bevilgede Mongoliets regering nødhjælp for 1 mio. dollars til afhjælpning af naturkatastrofen. Hr. Enkhbold kunne også fortælle, at Mongoliet havde sendt 2.500 tæpper til Japan samt 12 redere fra Det nationale Katastrofeberedskab.

## 400 øko-venlige hybridtaxier



*Ulaanbaatar taxi service* satte den 12. april 400 nye hybridbiler ind i hovedstadens trafik. Begivenheden blev markeret ved en ceremoni på Sukhbaatar-pladsen med taler af transportministeren, byens borgmester og taxiselskabets direktør.

Der er tale om en ny type hybridbil af modellen *Elantra*, produceret af *Hyundai Motor Company* i 2010. Bilen drives af en benzinmotor kombineret med en elmotor. De første 400 biler vil snart blive efterfulgt af yderligere 800.

Ifølge firmaets repræsentanter vil den nye øko-venlige biltype medvirke til at reducere luftforureningen i Ulaanbaatar samtidig med, at komforten vil blive væsentligt bedre i de nye biler. Taxierne er udstyret med et nyt taxametersystem, der kan udstede kvitteringer.

For tiden er der 22 taxifirmaer i Ulaanbaatar med i alt 566 taxier på gaden.

*The Mongol Messenger*  
15(1032):9 – 15.04.11

Ambassadør Kidokoro takkede mange gange for Mongoliets nødhjælpsindsats og bemærkede især de mange bidrag fra pensionister og børnehjemsbørn.

**Turisme** 08.04.11  
I 2010 fik Mongoliet besøg af 456.303 turister. Indtægten fra turismen blev på i alt \$222,4 mio. svarende til ca. 1,2 mia. kr. Over 90% af turisterne kom fra Kina, Rusland, Sydkorea, Japan, USA, Tyskland, Storbritannien og Australien. Myndigheder og turistorgani-

sationer har underskrevet en aftale om at bekæmpe kriminalitet rettet mod udlændinge.

**Start på ny jernbane** 29.04.11  
Anlægget af en 1100 km lang jernbane gennem Gobi blev påbegyndt ved en ceremoni den 22. april ved Khar Toirom, 10 km fra Sainshand i Dornogov Aimag. Formålet er at kunne transportere de enorme mængder råstoffer fra den kommende minedrift i Sydgobi. [Læs mere om jernbaneanlægget i Ger 74, side 11-13.]

# Arkæologiske fund udstilles i Kharkhorin



Under sin arbejdsrejse i landdistrikterne besøgte præsident Ts. Elbegdorj Kharkhorin Sum i Övörkhangai Aimag. Præsidenten blev præsenteret for en af de nye museumsbygninger, der er opført i Orkhonfloddalen, historiens vugge. *Kharakorum Museum* vil snart åbne som et center for udstillinger, studier og sikring af sjældne og enestående historiske kulturgenstande, som vidner om ikke kun de centralasiatiske nomaders rige historie, men om hele menneskeheden. Museet er blevet opført på initiativ af den mongolske og japanske regering og med økonomisk bistand fra Japan.

Orkhon-floddalen er rig på arkæologiske fund og er opført på UNESCO's verdensarvliste. Orkhon var hjemsted for stammer af ældgamle folkeslag; det er et område med genstande fra stenalderen, ruiner fra uighur-byen Karabalgas, Den imperiale hovedstad Kharakorum, Hooshoot Tsaidam komplekset, det største religiøse center i Mongoliet Erdene Zuu, Tovkhun og Shan.

Museumsledelsen sagde, at man arbejder på at samle alle disse historiske monumenter og arkæologiske fund på ét sted. Museet vil få to udstillingssale, en for de permanente udstillinger og en for skiftende udstillinger, et bibliotek, konferencecenter, værksteder og laboratorier for konservering, administration, reception og foyer. Med andre ord vil de færdige bygninger leve op til nutidens standarder for moderne museumsbyggeri.

Over 30 genstande fra fundene i Orkhon-dalen er blevet flyttet til museet. I udstillingen kan man fx se sjældne genstande som Amitaba Buddha fra 1200-tallet, Sharburdstatuen fra den tyrkiske periode, grundstenen til uighurernes Karabalgas, en pottemagerovn fra Kidan-dynastiet, resterne af en Galbingaa-fugl, mønter fra Guyug- og Munkh Khan perioden og mange andre interessante fund.

Der er også udstillet spændende objekter, der viser, at Kharakorum ikke alene var Det store mongolske Imperiums center for kultur og civi-

lisation, men hele verdens. For eksempel er der et monument, der beskriver historien om bygningen af et muslimsk tempel i 1341 med tilladelse af mongolske kommandanter og i samarbejde med de troende muslimer på stedet. På monumentet er indskrevet navnene på de personer, der donerede penge til projektet, og bidragenes størrelse.

Museumsledelsen anmodede præsidenten om at hjælpe til med at indsamle og udstille flere genstande fra de arkæologiske udgravninger i Orkhon-dalen. »De historiske fund fra Orkhon-dalen bør koncentreres på deres oprindelige sted. Kun der ved vil de lokale museer have deres eksistensberettigelse«, svarede præsidenten. Han ville bede regeringen, Videnskabsakademiets Institut for Arkæologi, Det mongolske Nationalmuseum og andre institutioner om at være behjælpelige med at opfylde dette ønske.

*The Mongol Messenger*  
08(1025):12 – 25.02.11

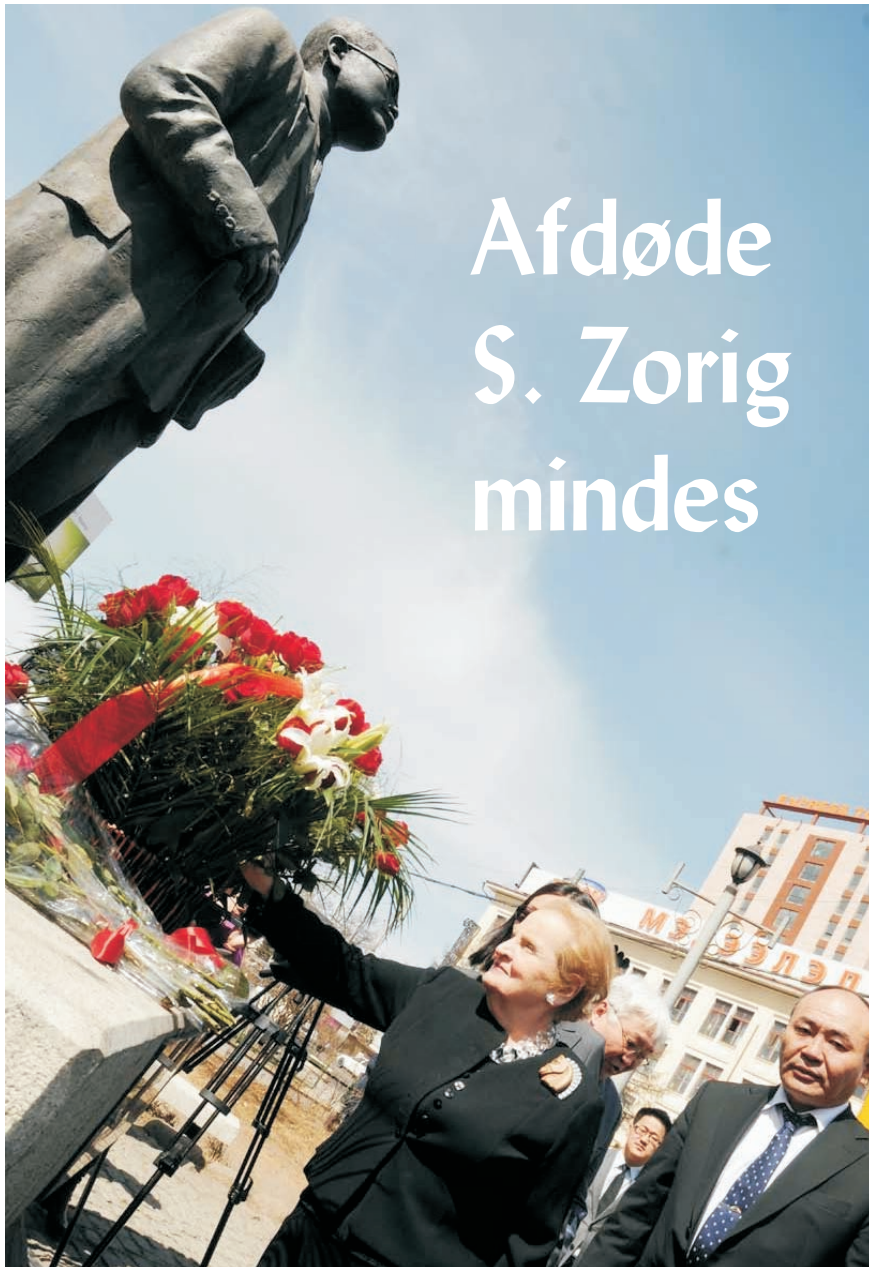
Læs også artiklen *Rige fund i Orkhon-dalen* i Ger 75, side 8-9.

## 120 gadebørn i Ulaanbaatar

Ifølge Ulaanbaatars socialforvaltning lever 120 børn permanent »på gaden«, i trappegange eller varmekanaler. 130 børn frister tilværelsen ved at bo og arbejde i affaldsbjergene. 36 børnehjem tager sig af 1000 børn.

Gennem de sidste 10 år er antallet af børn og unge, der på egen hånd er taget fra landet til Ulaanbaatar, stærkt tiltaget. De fleste kommer fra de nærliggende aimag Töv, Darkhan-Uul og Selenge.

DMA



## Afdøde S. Zorig mindes

Den 20. april ville S. Zorig, parlamentsmedlem og leder af den demokratiske bevægelse, være fyldt 49 år. På hans fødselsdag lagde slægtninge, venner og hengivne borgere kransene ved hans monument.

S. Zorig var leder af demokrati-bevægelsen i Mongoliet i 1990 og bidrog kraftigt til, at den demokratiske revolution sejrede på fredelig vis. Ulykkeligvis blev han myrdet den 2. oktober 1998 i en alder af kun 36 år, på et tidspunkt hvor han var medlem af parlamentet og minister

for infrastruktur. Gerningsmanden og hans eventuelle medsammenvorne til det formodede »politiske mord« er stadig ikke fundet, og der er intet nyt om efterforskningen.

Den Interparlamentariske Union (IPU) er opmærksom på sagen på grund af den manglende opklaring af mordet. IPU's menneskeretskomite har flere gange behandlet sagen og sendt sine anbefalinger til den mongolske regering. I sin anbefaling i 2001 blev det antydnet, at medlemslandene ville bidrage med

internationale eksperter til opklaring af mordet. Storbritannien, Tyskland og Japan erklærede sig villige til at støtte et sådant opklaringsarbejde.

I 2010 blev der indviet en foredragssal opkaldt efter S. Zorig på Socialvidenskabernes Skoles Fakultet for Politiske Studier, hvor S. Zorig i sin tid underviste. S. Oyun mødtes med studerende på sin brors fødselsdag, hvor blandt andet valgloven blev taget op til diskussion.

»Min bror var en varm fortaler for studenterne og ungdommen, og 1200 studerende har modtaget studielegater gennem Zorig-fonden. Vi har planer om at inddrage endnu flere talentfulde studerende. Jeg håber, at venner og kolleger fra Det demokratiske Parti og partiforeningen, der arbejdede sammen med min bror, vil igangsætte mange betydningfulde initiativer til gavn for samfundet og dermed fortsætte min brors arbejde«, sagde S. Oyun.

Tidligere udenrigsminister Madeleine Albright, som var på besøg i Mongoliet i dagene 20.-22. april, lagde kransen ved monumentet for S. Zorig den 21. april. Hun besøgte Mongoliet som bestyrelsesformand for *National Democratic Institute*.

**B. Ooluun**

*The Mongol Messenger*  
16(1033):1 – 22.04.11



S. Oyun, søster til Zorig og tidl. formand for Civilkuragepartiet, indgik 26. marts en aftale om fusion med partiet De Grønne. Et stort flertal af begge partiers medlemmer bakkede op om beslutningen.



# Ulaanbaatar forbereder sig til Naadam



I år vil Naadam-festen blive afviklet med ekstraordinær pomp og pragt. 3 vigtige begivenheder i nationens historie vil blive markeret: 2220 års jubilæet for den første statsdannelse i Mongoliet, 100 års jubilæet for

Den nationale Frihedsrevolution og 90 års jubilæet for Folkerevolutionen.

Naadam-komiteen har besluttet, at festlighederne skal starte den 1. juli 2011 med »Mongolernes Dag«

og skal vare i 9 dage. Der vil blive arrangeret udstillinger af mongolske heste, mongolsk skrift, mongolske gerer og dragter. Der skal også udstedes medaljer, frimærker og mønter.

Komiteen har anmodet Ulaanbaatars kommunaldirektør, Ch. Bat, om at iværksætte forskønnelsesarbejder i byen. Man vil bruge 27,3 mia. tg. [118,8 mio. kr.] på belysning, heraf vil 10,3 mia. tg. blive brugt forud for festlighederne. Desuden vil man anlægge 122 km fortov, 32 springvand og 47 sportsanlæg.

Vicestatsministeren og chefen for komiteen anmodede lederne af de forskellige arrangementer om at etablere parkeringspladser i nærheden af det centrale stadion, hestevæddeløbsbanerne og bueskydningsområderne og anlægge græsplæner på de tilstødende arealer.

Ifølge organisationskomiteen vil der i de nationale turneringer deltage 1024 brydere og 3200-4000 heste i væddeløbene, der vil blive opdelt i seks forskellige alderskategorier.

Åbnings- og afslutningsceremonierne vil blive indrammet af musikalske indslag med deltagelse af 1000 hestehovedviolinister og 100 sangere under ledelse af nationens førende dirigenter og koreografer.

*The Mongol Messenger*  
16(1033):12 – 22.04.11

Selve Naadam-festen afholdes som sædvanligt i dagene 11.-13. juli. Billedet af Naadam-optøget herover er taget af journalist Helle-Karin Helstrand på det store stadion i Ulaanbaatar, 2005.

## POLITIKEN SKREV FOR 100 ÅR SIDEN

### Manshuriet skal deles

Den russiske Børstidende meddeler i en Artikel, at den russiske Krigsminister i Østasien har haft en Sammenkomst med den japanske Krigsminister. Ifølge Bladets Meddelelse har Ministeriet forhandlet om en Deling af Manshuriet, saaledes at Japan faar den sydlige og Rusland den nordlige Del. Japan har paa Betingelse af, at Landet faar sin Indflydelse sikret i den sydlige Del af Manshuriet, ikke noget imod, at Rusland annekterer den nordlige Del og udvider sig videre i Mongoliet. Kina ser selvfølgelig med Ængstelse paa denne Politik og træffer sine Forholdsregler, idet Regeringen sender den ene Afdeling Militær efter den anden fra Peking til Manshuriet. Flertallet af Befolkningen er overbevist om at Krigens Udbrud er nær forestaaende.

9. maj 1911



EMBASSY OF MONGOLIA  
The Ambassador

18. marts 2011

Kære venner af Mongoliet

Selv om jeg ikke personligt kan være tilstede og overbringe en hilsen og ønske jer tillykke, er jeg glad for at kunne gøre det gennem min personlige repræsentant, ambassaderåd Mounkhou Ravjaa.

Ligesom andre mongoler værdsætter vi på ambassaden højt Dansk Mongolsk Selskabs aktiviteter, der fremmer den gensidige forståelse og venskabet mellem det danske og mongolske folk, og som medvirker til udviklingen af de bilaterale relationer og samarbejdet mellem vore to lande. Det særligt bemærkelsesværdige ved Dansk Mongolsk Selskab er, at det er et af de bedste eksempler på et aktivt og velfungerende selskab, ikke kun i Europa, men også i andre dele af verdenen.

Som I alle godt ved, er Kongeriget Danmark et af de vestlige, industrialiserede lande, som Mongoliet har et tæt og hurtigt voksende samarbejde med. Et bevis på dette er blandt andet HKH kronprins Frederiks besøg i Mongoliet og besøgsudveksling mellem de to landes parlamentsformænd gennem de sidste 20 år. Den mongolske præsidents besøg i Danmark i efteråret 2010 fortjener en særlig omtale, fordi det var det første møde på højeste niveau. Som sådan var det en historisk begivenhed, der åbnede for et nyt kapitel i udviklingen af de bilaterale forbindelser. Og blandt de kræfter, som var med til at muliggøre denne succes, var I, kære medlemmer af Dansk Mongolsk Selskab. Jeg er glad for, at de værdifulde bidrag fra nogle af Selskabets medlemmer til udviklingen af de bilaterale bånd mellem vore to lande blev anerkendt ved præsidentens besøg, selv om flere medlemmer fortjente en lignende anerkendelse.

2011 er et vigtigt år for Mongoliet. Mange historiske begivenheder vil blive markeret, herunder 2220 års jubilæet for Mongoliet første statsdannelse, hundredåret for Den mongolske Nationale Frihedsbevægelse og 90-året for Folkets Revolution. Jeg tror, at disse begivenheder i forlængelse af andre vigtige begivenheder af national og international betydning i Danmark, vil blive et godt udgangspunkt for positive og gavnlige aktiviteter, der vil bringe vore to folk og lande endnu tættere sammen i denne globaliseringens tidsalder.

Og det er en glæde for min ambassade fortsat at samarbejde med jer om denne opgave.

Jeg takker alle Selskabets medlemmer for jeres fremragende indsats og ønsker jer held og lykke.

Dr. Baldan Erkhmandakh

## DMS nyt

### Ordinær generalforsamling 19. marts 2011

#### Referat

#### (1) Valg af dirigent

Kurt L. Frederiksen blev valgt til at lede generalforsamlingen.

#### (2) Formandens beretning

Dansk Mongolsk Selskabs beretning for 2010 er trykt i Ger 75, side 23-27. Formanden fremlagde beretningens hovedpunkter. Forsamlingen godkendte beretningen.

#### (3) Regnskab for 2010

Kassereren gennemgik Dansk Mongolsk Selskabs regnskab for 2010. Regnskabet er trykt i Ger 75, side 24. Slutresultatet for året er et overskud på ca. 15.000 kr. mod et underskud på 21.000 kr. i 2009. Regnskabet blev godkendt.

Under punktet var der en diskussion om de 4 årlige numre af medlemsbladet Ger, som koster 33.625 kr. at trykke og ca. 10.000 kr. at udsende. Det blev foreslået at lægge bladet elektronisk ud på Selskabets hjemmeside, hvor medlemmerne så ville kunne læse det. Formanden blev bakket op af adskillige medlemmer i synspunktet om, at det er bedst at have bladet i hånden. Ved at få det tilsendt med posten bliver Dansk Mongolsk Selskab mere nærværende. Medlemsbladet vil derfor fortsat udkomme på papir.

Kassereren påpegede, at med det årligt udsendte girokort til kontingentbetaling kan medlemmerne oplyse deres e-post adresse. Gør de det, kan bestyrelsen udsende hurtige meddelelser om relevante ting vedrørende Dansk Mongolsk Selskabs virkefelt. Det er et nyttigt redskab, så bestyrelsen ser gerne, at alle giver os deres e-post adresse (send evt. en mail til kassereren på adressen: [jk@cadaid.dk](mailto:jk@cadaid.dk)).

På nuværende tidspunkt synes Dansk Mongolsk Selskab kun at have e-post adresser på ca. 60% af medlemmerne. Selvfølgelig vil de medlemmer, som ikke har en e-post adresse, altid få tilsendt brev om relevante sager.



Ambassaderåd Mounkhou Ravjaa oplæser ambassadørens hilsen til Dansk Mongolsk Selskabs medlemmer. I midten ses Selskabets formand, Rolf Gilberg, til højre generalforsamlingens dirigent, Kurt L. Frederiksen.

#### (4) Fastsættelse af kontingent

Bestyrelsen foreslog uændret kontingent for 2012. Kontingentet pr. kalenderår blev forhøjet i 2011 til 175 kr. for personligt medlemskab, 275 kr. for husstandsmedlemskab og 600 kr. for firmamedlemskab. Der er et portotillæg på 50 kr. for medlemmer bosat i udlandet og Grønland.

#### (5) Valg af bestyrelsesmedlemmer

På valg var: Anita Garbers, Rolf Gilberg, Lars Højer og Bulgan Njama. Alle var villige til genvalg, hvilket de blev. Bestyrelsesmedlemmer bliver valgt for 2 år.

Ikke på valg var: Søren Haslund-Christensen, Jan Koed, Leif F. Petersen og Henrik Bo Thrane.

#### (6) Valg af suppleanter

På valg var: Ann Fenger Benwell og Morten A. Pedersen. Begge blev valgt for 1 år.

#### (7) Valg af revisor

På valg var: Britta Tvede Hansen, som var villig til genvalg og blev det.

#### (8) Indkomne forslag

Ingen.

#### (9) Eventuelt

(A) Formanden påpegede, at over halvdelen af bestyrelsesmedlemmerne er pensionister, og at det på sigt vil være

godt med nyt blod i bestyrelsen. Så er der nogen, der brænder for Dansk Mongolsk Selskab, så lad bestyrelsen det vide.

(B) Der blev talt en del om et gerprojekt i Grønland og om, hvordan man ville kunne få en mongol til at komme og undervise i ger-filt fremstilling. Bestyrelsen lovede at hjælpe med kontakter.

(C) Der blev spurgt, om det kunne være noget for Dansk Mongolsk Selskab at importere yak-ost. Bestyrelsen mente, at det måtte være noget for et dansk mejeri.

(D) Et medlem kunne godt tænke sig, at nogle medlemmer slog sig sammen om at lave en rejse til Mongoliet. Bestyrelsen lovede at ville tage imod navne, som kunne være interesseret og bistå med at finde gode kontakter til planlægningen.

(E) Der var 25 deltagere til generalforsamlingen og 36 voksne og 7 børn til den efterfølgende middag, som startede kl. 17.30 og sluttede kl. 22.

Inden middagen overbragte ambassaderåd Mounkhou Ravjaa ved den mongolske ambassade i Stockholm ambassadør dr. Baldan Enkhmandakhs hilsen til Dansk Mongolsk Selskab. Den bringes i dansk oversættelse på modstående side.

Rolf Gilberg

## DMS nyt

### MEDLEMSMØDER

- *Medlemsmøde 108*

**Onsdag den 22. juni kl. 19-21**

Valby Kulturhus, Valgårdsvej 4, 3. sal

### 10 år antropologiske studier i Mongoliet

Siden 2002 har *Smithsonian Institution* samarbejdet med Det mongolske Videnskabsakademi om projekter vedrørende mongolsk arkæologi, antropologi, uddannelse, museumsteknik, retsvidenskab og indsamlingsledelse. Det begyndte som en lille ekspedition, der skulle løbe over en til to sæsoner. Men sådan skulle det ikke være. Indtil i dag har vi haft 14+ ekspeditioner over det meste af Mongoliet, som har givet store uddannelsesmæssige og videnskabelige resultater og øget vores internationale samarbejde med Rusland, Kasakhstan, Sydkorea og andre lande. Det vigtigste er dog, at vi har haft stor glæde af at samarbejde med vidunderlige mongolske forskere og studerende.

I mit foredrag vil jeg præsentere resultaterne af nogle af de større forskningsprojekter, vi har deltaget i. Det drejer sig om undersøgelser og udgravninger af bronzealdergrave i den nordlige og vestlige del af Mongoliet. Undersøgelse af begravelses-



huler i Gobi-ørkenen, fund af tidlige menneskeformer i det nordøstlige Mongoliet og juridiske undersøgelser af henrettede buddhistmunke i Ulaanbaatar-området.

Vores forskning er tværvidenskabelig, og målet er at øge vores forståelse og viden om det mongolske folk i rum og tid: Hvordan var det muligt for denne overvejende nomadiske folkegruppe igennem tusinder af år, succesrigt og uafbrudt, at bebo et stort og ofte brutalt barsk område og, ikke at forlemme, skabe det største imperium, menneskeheden har kendt til.

#### Bruno Frohlich

Foredraget med den danske antropolog **Bruno Frøhlich** fra Den naturhistoriske Afdeling på *Smithsonian Institution* i Washington DC er kommet i stand med kort varsel. Vær derfor opmærksom på, at arrangementet undtagelsesvis er flyttet til **Valby Kulturhus** lokale 3 på 3. sal og foregår en onsdag aften. Foredraget holdes på dansk.

### »Opdag Mongoliet«

Mongoliet var i år for første gang kongres- og kulturpartner på verdens største turistmesse ITB fra 9. til 13. marts i Berlin. »For Mongoliet er det en enestående lejlighed til at gøre opmærksom på vores fortrin både over for kultur- og naturinteresserede turister og firmaer«, udtalte Mongoliets ambassadør i Tyskland, S. E. B. Davaadorj, ved åbningen af messen.

Med hele tre stande på rejsemessen blev der især lagt vægt på kulturelle rejser og bæredygtig turisme.

Adskillige officielle repræsentanter og rejsearrangører fra »Den evige blå Himmel



og Chinggis Khan«'s land benyttede de mange dages arrangementer til at fremhæve Mongoliets smukke natur, kulturarven og mongolernes imødekommende gæstfrihed.

DMA

Afsender:  
Dansk Mongolsk Selskab  
c/o Jan Koed  
Clara Pontoppidans Vej 41  
2500 Valby